

19 אוקטובר, 2023

גולדה

מחזה בשתי מערכות מאת מוטי לרנר

©

בימוי ודרמטורגיה: משה קפטן

כל הכתוב במחזה הוא פרי הדמיון, אך רובו נכתב בהשראת אירועי אמת.

המחזה עלה בתיאטרון הלאומי הבימה בשם "הגברת הראשונה" כדי למנוע בלבול עם סרט קולנוע בשם "גולדה". גרסה זאת של המחזה שונה במעט מגרסת ההצגה בגלל צורכי ההפקה.

רח' מסדה 5 רמת השרון 4729097

טל. 054-4583356

motti_lerner@hotmail.com

הדמויות

1. גולדה מאיר (75) – ראש ממשלת ישראל
2. משה דיין (58) – שר הביטחון
3. ישראל גילי (62) – שר בלי תיק
4. דוד (דדו) אלעזר (48) – רמטכ"ל
5. שמעון אגרנט (67) – יו"ר ועדת החקירה לעניין מלחמת יום הכיפורים
6. לוי קָדָר (60) – מזכירתה ואשת אמונה של גולדה
7. חנה ירקוני¹ (47) – בתה של גולדה
8. מוטי אשכנזי (33) – מפקד מעוז בודפשט, מחולל המחאה אחרי מלחמת יום הכיפורים
9. שולה ורסנו (46) - מזכירה במשרדה של גולדה, בנה נפצע קשה ברמת הגולן
10. אברם אמינוף (50) – הנהג של גולדה, בנו נעדר בחזית התעלה
11. ארבעת חברי ועדת אגרנט – דמויות ללא טקסט

העלילה

לעלילה שתי רמות זמן: רמת ההווה הנפתחת עם תחילת עדותה של גולדה מאיר בוועדת אגרנט ב- 6.2.74 ומסתיימת בהתפטרותה מתפקיד ראש הממשלה בתאריך 11.4.74, ורמת העבר שבה מתרחשות סצנות שהתקיימו בלשכת ראש הממשלה בתל אביב לפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים ובמהלכה. העלילה מתרחשת בלשכתה של גולדה בקריה בתל אביב, בחדר ישיבות וועדת אגרנט, בחדר האורחים בבית ראש הממשלה בירושלים, בחדר השינה של גולדה בבית ראש הממשלה בירושלים, בלשכתה של גולדה בירושלים שבו חדר מזכירות וחדר העבודה שלה, ובחדרה של גולדה בבית חולים הדסה.

הערה

במספר סצנות במחזה נשמעים ברקע קולות מוקלטים של המפגינים נגד גולדה מול ביתה ומשרדה. במעברים בין הסצנות יוקרנו על מסכים אחוריים סרטונים דוקומנטריים מאירועי מלחמת יום הכיפורים.

¹ דמותה של חנה ירקוני היא דמות בדויה, והיא איננה מייצגת את שרה רחבי – בתה של גולדה.

1. חדר ישיבות וועדת אגרנט ברחוב יפו 21 בירושלים. 6.2.74. חברי הוועדה יושבים ליד שולחנם. היו"ר אגרנט במרכז.

- גולדה: אני, גולדה מאיר, מצהירה בהן צדק לומר אמת.
אגרנט: תודה גבירתי.
- גולדה: אני שמחה שהזמנתם אותי להעיד. בירור קורות המלחמה הכרחי לשיקום הצבא והחברה, ועלינו לעשות כל שביכולתנו כדי שהבירור הזה יהיה מקיף ו...
אגרנט: תודה רבה. תחילה אנחנו מבקשים לשמוע את עדותך לגבי המשא ומתן המדיני שהתנהל עם מצרים - בתיווך אמריקאי - לפני המלחמה.
גולדה: סליחה? אני לא בטוחה שהוועדה הוסמכה לדון במשא ומתן הזה.
אגרנט: הוועדה הוסמכה להציג שאלות על פי שיקול דעתה, גבירתי.
גולדה: הבט, אני התכוננתי להעיד היום על הנסיבות המיוחדות שבהן פרצה המלחמה, על ההפתעה, על ההיערכות של הצבא הסדיר, על גיוס המילואים...
אגרנט: אנחנו מבקשים לשמוע קודם את עדותך לגבי המשא ומתן המדיני.
גולדה: אני אשמח להעיד על המשא ומתן הזה במועד אחר.
אגרנט: אנחנו מבקשים לשמוע את עדותך עכשיו, גבירתי.
גולדה: כן. בהחלט. אני מבינה. (מכחככת בגרונה) ב-71 הציע סאדאת לפתוח במשא ומתן על הסדר כולל עם מדינות ערב. אבל הוא דרש שנתחייב, מראש, לפני תחילתו, לסגת לגבולות 67. למרות זאת לא דחינו את ההצעה, והודענו לאמריקאים שאנחנו מוכנים לדון בה.
אגרנט: ומדוע המשא ומתן לא נפתח?
גולדה: כי סירבנו לתת לסאדאת התחייבות מראש לנסיגה כזאת.
אגרנט: למה לא הצעתם לנהל משא ומתן על עומק הנסיגה?
גולדה: כי המצרים דרשו נסיגה מוחלטת.
אגרנט: אבל זאת הייתה עמדת הפתיחה שלהם. אחרי המלחמה הם התגמשו. לוי פתחתם אז בשיחות, אולי אפשר היה למנוע את המלחמה הזאת.
גולדה: אדוני הנכבד, אני פוליטיקאית ותיקה, וכבר מזמן איבדתי את תמימותי. סאדאת התכוון למלחמה הזאת במשך שלוש שנים, הוא הציע את המשא ומתן כדי להסתיר את התוכנית שלו להשמיד אותנו. גם עכשיו אני חוששת שהוא עדיין לא ויתר עליה. אי אפשר היה למנוע את המלחמה הזאת.

2. בית ראש הממשלה הישן בשדרות מיימון 46 בירושלים. לילה. מבחוק נשמעים קולות המפגינים נגד דיין. לוי מקבלת את פניה של חנה, האוחזת במזוודתה.

- לוי: חמש שעות מהקיבוץ לירושלים?! את מוכרחה לשתות משהו.
חנה: זה בסדר, לוי. אני רגילה לאוטובוסים. איפה אימא?
לוי: אני לא בטוחה שהיית צריכה לבוא. אמרתי לך. היא עסוקה מאד.
חנה: שמעתי אותה בדרך ברדיו. היא נשמעה עייפה.
לוי: היא לא ישנה. ההפגנות מוציאות אותה מדעתה. ההקרנות והטיפולים מחלישים אותה.

חנה: אני מתארת לעצמי. לכן חשבתי ש...
 לוי: אני מצטערת, חנה. אני לא חושבת שאמא שלך צריכה הפתעות כאלה עכשיו.
 חנה: אני אשים את המזוודה שלי בחדר האורחים.
 לוי: החפצים שלי שם.
 חנה: את ישנה כאן כל לילה!?
 לוי: היא המשפחה שלי. היא צריכה אותי.

גולדה נכנסת, מלווה באברם הנהג, הנושא את התיק שלה.

אברם: שלום חנה'לה.
 חנה: שלום אברם.
 גולדה: תודה רבה, אברם. (לוקחת ממנו את תיקה)
 אברם: מחר בחמש וחצי אני לוקח אותך לבית החולים.
 גולדה: אני יודעת.
 אברם: לא לקחת את התרופות של הערב. (ללוי) היא גם לא אכלה שום דבר.
 לוי: אני אתן לה משהו.
 גולדה: תודה, אברם. לילה טוב.
 אברם: לילה טוב.

גולדה פונה לתלות את מעילה על הקולב שבפינה.

לוי: (לאברם) היא מעריכה מאד את המסירות שלך. זה לא מובן מאליו שאתה בא הנה כל בוקר.
 אברם: זאת העבודה שלי.
 לוי: אני יודעת.
 אברם: את יכולה אולי להזכיר לה לדבר עם הצלב האדום בעניין הבן שלי?
 לוי: היא דיברה איתם בשבוע שעבר.
 אברם: דיברנו עם המ"פ שלו. הוא בטוח שהוא עוד חי. תגידי לה. אולי הוא בכל זאת אצל המצרים.
 לוי: הבוקר התחילו הדיונים בוועדה. אני לא בטוחה שהיום זה...
 אברם: לא הייתי מטריח אותך. אבל בכל פעם שאני מנסה לדבר איתה על זה, אני נחנק.
 לוי: בסדר. אני אדבר איתה.
 אברם: תודה. לילה טוב. (לחנה) לילה טוב, חנה'לה.

אברם יוצא. לוי יוצאת אחריו.

חנה: שלום, אימא.
 גולדה: אני לא מבינה בשביל מה באת. אמרתי לך. יש לי מספיק על הראש. אני לא צריכה גם אותך כאן עכשיו. יש לך בעל. ילדים. תטפלי בהם.
 חנה: איך עברה העדות? מה שאלו אותך שם?

לו חוזרת עם התרופה של גולדה.

- גולדה: תני לי סיגריה, לו. הדלקתי שם אחת בשנייה. (בולעת את התרופות ומצייתה סיגריה) כשנכנסתי למכונת לקחתי אחת מאברם. תחזירי לו בבוקר.
- לו: הוא ביקש שוב שתדברי עם הצלב האדום.
- גולדה: דיברתי איתם לפני שבוע.
- לו: תגידי לו לפחות שהצבא עדיין מחפש.
- גולדה: אני לא רוצה להשלות אותו.
- לו: את חושבת שהבן שלו כבר...
- גולדה: אני אדע כשהצבא יסיים את החיפושים.
- חנה: מה שאלו אותך בוועדה, אימא?
- גולדה: שום דבר מיוחד.
- חנה: אני רוצה לדעת.
- לו: היא עייפה, חנה.
- חנה: אימא?
- לו: תני לה לנוח קצת.
- חנה: כשאני יודעת שאת צריכה אותי, אני אבוא אלייך, גם אם את לא רוצה. וכשאני שואלת אותך משהו, את יכולה לענות לי.
- לו: היא תספר לך בבוקר. (לגולדה) להכין לך משהו לאכול?
- גולדה: נשארו במקרר קציצות שעשיתי בשבת.

נכנס דיין.

- דיין: עזבתי את המשרד ברגע שקיבלתי את ההודעה.
- גולדה: רציתי לדבר איתך על הוועדה. יצאתי משם מזועזעת. (עוצרת) אלה דברים חסויים, חנה.

חנה מבינה שלא כדאי לה להתעקש. היא נוטלת את מזוודתה ויוצאת.

- לו: (לגולדה) לרשום את השיחה?
- דיין: אין צורך.
- לו: אני אעשה קפה.
- גולדה: תודה, לו.

לו יוצאת.

- גולדה: ישבתי שם שש שעות כמו נאשמת. הם לא הירפו. שוב ושוב הם חזרו למשא ומתן עם סאדאת לפני המלחמה.
- דיין: המשא ומתן הזה לא כלול במנדט שלהם.
- גולדה: לכן כל כך התפלאתי.
- דיין: מה אמרת להם?

- גולדה: זה מה שרשמתי במכוננית. (מושיטה לו דף. הוא מעיין בו) הם יודעים יותר מדי. אני מקווה מאד שלא העברת להם מסמכים מדיניים. לא.
- דיין: גולדה: אולי מישוהו אצלך בלשכה העביר להם מאחורי גבך? בשום פנים ואופן.
- דיין: גולדה: יכול להיות שקסינג'ר מדליף להם? הם קיבלו את הפרוטוקולים של ישיבות הקבינט. (מחזיר לה את הדף) כל מה שאמרת מקובל עלי. אני לא חושב שיש מה לדאוג. עכשיו כבר ברור שלא היינו צריכים להקים את הוועדה הזאת. הצבא יכול לחקור את עצמו הרבה יותר טוב.
- גולדה: היא כבר הוקמה והיא כבר חוקרת. אני לא רוצה לגלות בדו"ח שלה שיכולנו למנוע את המלחמה.
- דיין: אל תדאגי. את לא סיימת להעיד. אני עדיין לא התחלתי. (פונה לצאת)
- גולדה: למיטב זכרוני, לא היו בינינו חילוקי דעות רבים בנוגע למשא ומתן הזה.
- דיין: למיטב זכרוני, לא היו בינינו שום חילוקי דעות.
- גולדה: אני מקווה שגם לא יהיו. לילה טוב.
- דיין: לילה טוב.

דיין יוצא. נכנסת לו.

- לו: את לא צריכה לדאוג, גולדה. הוא יודע שמילה אחת שלך תקבע את העתיד הפוליטי שלו.

מבחוץ נשמעים קולות המפגינים. חנה חוזרת.

- חנה: אפשר? הייתה שיחה קשה?
- לו: עזבי אותה, חנה. היא נורא עייפה.
- חנה: את רוצה ללכת לישון?
- לו: היא חייבת ללכת לישון.
- חנה: שאישן איתך בחדר? את תמיד ישנה יותר טוב כשאני לידך.
- גולדה: יותר טוב שתישני בחדר האורחים.
- חנה: אם לא תצליחי להירדם, נוכל אולי לדבר קצת. (פאוזה) אימא?
- גולדה: אין על מה לדבר.
- לו: לילה טוב, גולדה. (יוצאת)

חנה פותחת את החלון. קולות המפגינים נשמעים מבחוץ.

- חנה: את לא תצליחי להירדם ככה. שאתקשר למשטרה?
- גולדה: הם חזרו עכשיו מהמלחמה. הם איבדו חברים. יש ביניהם פצועים.
- חנה: הם לא מאשימים אותך. הם רוצים שתפטרי את דיין.
- גולדה: דיין לא פעל לבדו.

חנה סוגרת את החלון.

חנה: רוצה כדור שינה? (גולדה שותקת) את רוצה שאעזור לך להתקלח?
 לחפוף לך את הראש?
 גולדה: אני לא מאמינה לאף מילה של דיין.

פלאשבק. לשכת ראש הממשלה בתל אביב. 5.10.73. יום שישי. ערב יום כיפור. השעה 11:30 בבוקר. נוכחים גולדה, דיין, גלילי, דדו ולו.

דיין: כל עוד אין התרעה ברורה, אסור לנו לגייס מילואים!
 גולדה: המצרים פרוסים בתעלה והסורים ברמת הגולן. אתם עצמכם אומרים שהם יכולים בכל רגע לפתוח במלחמה.
 דדו: אבל אין שום סימנים שהם מתכוננים לתקוף.
 גולדה: זאת גם ההערכה של המודיעין?
 דיין: הסבירות למלחמה נמוכה. כל הסימנים מעידים שהמצרים עורכים תרגיל.
 גלילי: ואם המודיעין טועה?
 דדו: אם המצרים או הסורים יתחילו בהכנות לתקיפה, אנחנו נדע על כך מיד.
 גולדה: איך?
 דדו: כשמכונה כל כך גדולה זוה, הגלגלים שלה חורקים.
 גולדה: מחר יום כיפור. מבחינתם זה זמן אידיאלי.
 דיין: נכון, אבל הצבא הסדיר בכוננות מלאה.
 גלילי: גם אם הסבירות למלחמה נמוכה, צריך לנסות למנוע אותה. צריך לבקש מהאמריקאים להודיע למצרים ולסורים שאנחנו ערוכים למתקפה שלהם.
 כך אולי הם לא יפתחו בה. דברי עם קיסינג'ר.
 גולדה: אולי בכל זאת נגייס את המילואים עכשיו? גם אם הסיכוי למלחמה קטן, כדאי שנהיה ערוכים עם כל הכוחות שלנו.
 דיין: אם נגייס מילואים, המצרים והסורים ישתכנעו שאנחנו עומדים לתקוף אותם, ויפתחו במלחמה שהם לא רצו בה.
 גולדה: (לדדו) ואתה בטוח שהצבא הסדיר לבדו מסוגל לבלום אותם?
 דדו: כן, בהחלט.
 גלילי: גם בצפון וגם בדרום באותו הזמן?
 דיין: תרגלנו כמה פעמים התגוננות מפני התקפה כזאת.
 גולדה: אני לא הייתי רמטכ"ל או שר ביטחון, ואני חייבת לקבל את ההערכות שלכם. אבל ההיגיון הפשוט אומר לי שמדינות לא מרכזות צבא כל כך גדול בגבול, אם אין להן כוונה להשתמש בו. אתם אמנם משוכנעים שזה תרגיל, אבל אולי אתם טועים? יש שש מאות חיילים במעוזים לאורך התעלה. אם תפרוץ מחר מלחמה, המצרים ישחטו את כולם.
 דיין: מחר לא תפרוץ מלחמה.

חזרה אל ביתה של גולדה.

גולדה: הוא אחראי על הקטסטרופה הזאת יותר ממני. אסור לי לסמוך עליו. הוא יגיש את הראש שלי לוועדה על מגש של כסף כדי להציל את עצמו.

קולות ההפגנה בחוץ מתגברים. גולדה מתקרבת אל החלון.

- חנה: אולי תצאי ותדברי איתם?
 גולדה: לו הייתי במקומם גם אני הייתי מפגינה.
 חנה: אז אולי בכל זאת אני אישן איתך?
 גולדה: אין צורך.
 חנה: בסדר. אני אעיר אותך בחמש. אברם יבוא בחמש וחצי.
 גולדה: אני לא נוסעת מחר להדסה. אני צריכה להעיד בוועדה.
 חנה: לסרטן שלך לא אכפת שאת צריכה להעיד.
 גולדה: הוא כבר יודע שלא הוא יהרוג אותי.
 חנה: את לא מדלגת על שום טיפול, אימא. ואני באה איתך. אני רוצה לראות שאת שותה ואוכלת אחר כך.
 גולדה: לא יקרה שום דבר אם נדחה אותו ביומיים.
 חנה: חברי הוועדה מכירים אותך. הם יודעים איך ניהלת את המלחמה הזאת.
 גולדה: הם חושבים שיכולתי למנוע אותה. הם אמרו את זה במפורש.
 חנה: אז תוכיחי להם שהם טועים.
 גולדה: איך? אני קיבלתי את כל ההחלטות המדיניות. מבחינתם אני האשמה המיידית.
 חנה: את אישה חזקה מאד, אמא. כבר חמש שנים את ראש ממשלה. את תתגברי על כל וועדה. ואת עושה בבוקר טיפול כדי להתגבר גם על הסרטן.

3. משרדה של גולדה. בוקר. לו ושולה בחדר המזכירות. שולה בטלפון. ברקע נשמעים קולות המפגינים.

- שולה: (בטלפון) היא נוסעת שלוש פעמים בשבוע להדסה כדי לבקר אצל ידידה שלה שחלתה... אני מציעה לה לא לכתוב בעיתון שום דבר אחר... היא כבר בדרך למשרד. (טורקת) מה נעשה? העיתונאים האלה יבדקו בבית החולים.
 לו: אברם מכניס אותה דרך חדר המתים.
 שולה: והצוות הרפואי?
 לו: כולם חתמו על סודיות.
 שולה: השונאים שלה לא יהססו להדליף שהיא עוברת טיפולים. הם יטענו שהיא לא מתפקדת.
 לו: היא מתפקדת מצוין. הבאת לה את הנעליים שהיא ביקשה?
 שולה: כן. (הטלפון מצלצל. היא מרימה) כן? הוא התעורר? ... אני אגיע מיד כשאסיים... תדאג שלא יעזבו אותו.

שולה לא מסוגלת לעצור את דמעותיה.

- לו: זה הבן? מה שלומו?
 שולה: יצא מניתוח.
 לו: מה אומרים הרופאים?

שולה: לא הייתה ברירה. הם קטעו לו את הרגל.
 לו: קטעו לו אותה?
 שולה: מעל לברך. היא הייתה מרוסקת לגמרי.

תוך כדי שיחתן נכנסת חנה.

חנה: לכי אליו. עזבי הכל, וסעי.
 שולה: קודם אני אסיים פה.
 חנה: אם את צריכה עזרה בהדסה, אימא תדבר עם מי שצריך.
 שולה: (בגרון חנוק) תודה.
 חנה: היא תעשה הכל בשבילי.
 לו: לא היום.
 חנה: את לא יכולה להסתיר את זה ממנה.
 לו: אני לא חושבת שהיום זה...
 חנה: תני לה להחליט בעצמה.
 לו: נחכה שהיא תסיים את העדות שלה. היא אוהבת את מוני. זה עלול לשבור אותה.

נכנסת גולדה, מלווה באברם הנהג, שנושא את התיק שלה.

גולדה: בוקר טוב.
 לו: בוקר טוב.
 חנה: בוקר טוב, אימא. אכלת משהו?
 גולדה: אברם הביא לי.
 לו: (מתערבת) המברקים של הלילה כבר על השולחן שלך.
 גולדה: לו.
 חנה: איך עבר הטיפול? (גולדה לא עונה) אברם?
 אברם: שום דבר מיוחד. כרגיל.
 חנה: (מבחינה שגבוהיה של גולדה מסודרות) מתי סידרת את הגבות, אימא?
 גולדה: היית אצל קוסמטיקאית?
 חנה: חס וחלילה.
 גולדה: ביטלת את הטיפול בהדסה והלכת לקוסמטיקאית!?
 גולדה: סידרתי את הגבות בנסיעה, נכון אברם?
 חנה: לא יאומן. אני קובעת לך תור חדש בבית חולים.
 לו: אני אקבע לה.
 גולדה: אני אקבע בעצמי.
 חנה: זה חוסר אחריות, אימא.
 גולדה: אני מעידה היום בוועדה, אני לא אעמוד מול אגרנט מטושטשת ומבולבלת, עם סחרחורת ובחילה. כל חיי מונחים עכשיו בכף המאזניים.
 שולה: הבאתי לך נעלים חדשות, גולדה. (מראה לה)
 גולדה: יפות מאד. תודה.
 לו: (מתערבת) תרצי שנעבור על הדואר?

גולדה:	יותר מאוחר. אגב, שולה, למה את לא אצל הבן שלך בבית חולים?
שולה:	בעלי שם.
גולדה:	אני רוצה לבקר אצלו מחר. תרשמי, לו.
שולה:	הוא ישמח.
לוי:	נחכה כמה ימים. הוא עבר עוד ניתוח.
גולדה:	ניתוח? הוא בסדר?
שולה:	קטעו לו את הרגל.
גולדה:	אני מצטערת לשמוע.
שולה:	אנחנו עדיין מקווים שהרופאים יצליחו להציל את הרגל השנייה... גם היא התרסקה.
גולדה:	אם יש משהו שאני יכולה לעשות, אז...
שולה:	חשבת... אולי את יכולה לבקש מהם להתייעץ עם רופא מניו יורק. יש לי שם של כירורג מומחה... אולי הוא יצליח להציל... (גרונה נחנק)
גולדה:	בטח. עוד היום. הוא ילד יוצא מן הכלל נהדר.
שולה:	תודה.

שולה עוזרת לגולדה למדוד את הנעליים. נכנס גלילי.

גלילי:	חנה'לה!
חנה:	בוקר טוב, ישראל.
גלילי:	באת לעזור לאימא?
חנה:	אני מקווה שאני יכולה.
גלילי:	אותי היא לא תצליח לרמות. היא שָמְחה מאד שבאת.
חנה:	אתה חושב?
גלילי:	אני יודע.

נכנס דיין.

דיין:	בוקר טוב.
חנה:	בוקר טוב.
דיין:	בוקר טוב, גלילי.
גלילי:	יכול להיות קצת יותר טוב. אתה לא שומע מה קורה בחוץ?
דיין:	אתה מעיד היום בוועדה?
גלילי:	אחר הצהריים.
לוי:	מר דיין, אני לא זוכרת שקבענו.
דיין:	בפעם האחרונה שבדקתי הייתי עדיין שר הבטחון. אני לא צריך להכריז בכל פעם שאני בא אל ראש הממשלה.

דיין וגלילי פונים אל גולדה. חנה יוצאת.

גולדה:	(לדיין) טוב שבאת.
דיין:	הם חקרו גם אותי על המשא ומתן.
גולדה:	ומה אמרת?

- גלילי: אסור לנו לתאם עדויות, גולדה.
 גולדה: אנחנו לא מתאמים עדויות. אנחנו מנסים לתת תשובות יותר מדויקות.
 גלילי: ובכל זאת...
 דיין: הם שאלו על ההצעה שהעברתי לאמריקאים ב-1970.
 גולדה: ההצעה שאתה העברת?
 דיין: ההצעה שלנו - לפיה אנחנו נבצע נסיגה מוגבלת מן התעלה, והמצרים יפתחו אותה לשיט.
 גולדה: אני מקווה שאגרנט לא התרשם שזאת הייתה הצעה פרטית שלך.
 דיין: ודאי שלא.
 גולדה: אמרת להם שאני אישרתי לך להעביר אותה?
 דיין: לפחות שלוש פעמים.
 גלילי: אני מצטער. (קם) אני מעיד היום אחר הצהריים, ואסור לי...
 דיין: זה לא תיאום גרסאות. זה דיון אסטרטגי.
 גלילי: אנחנו לא יכולים לנהוג כמו אחרוני העבריינים.
 גולדה: שב!

גלילי מתיישב. הטלפון מצלצל. לו עונה.

- לו: (בטלפון) הכניסי אותי.
 גולדה: (לגלילי) ישראל, אני מבקשת שגם אתה תגיד שם שאני אישרתי לקדם את ההצעה הזאת מול האמריקאים.
 גלילי: אני אענה על מה שאשאל. גם על המחלוקות שהיו בינינו.
 דיין: איזה מחלוקות?
 גלילי: אנחנו מעידים שם בשבועה, גולדה.
 גולדה: זה לא שקר. זאת האמת לאמיתה.
 גלילי: אני אגיד את כל האמת. אני מקווה שגם אתם תעשו כמוני.
 דיין: תמיד הייתה בינינו הסכמה מלאה.
 גלילי: הוועדה הוקמה כדי להבין איך קיבלנו החלטות, גם אם פה ושם עשינו טעויות.
 גולדה: איזה טעויות עשינו?

נכנס מוטי אשכנזי.

- גולדה: בוקר טוב.
 אשכנזי: בוקר טוב, גברתי.
 גולדה: זהו הסרן אשכנזי, שהתחיל את ההפגנות אחרי המלחמה. (לאשכנזי) שב. תשתה משהו. תה? קפה?
 אשכנזי: לא. תודה.
 גולדה: קר בחוץ.
 אשכנזי: שתיתי כבר.
 גולדה: אני שמחה שהסכמת להיפגש איתי. כולנו שמחים. חשוב לי לשמוע מפיד על הסיבות למחאה שלך. אין לי ספק שהיא מבטאת כאב אמיתי.

- אשכנזי: זאת לא המחאה שלי, גבירתי. היא של כל האלפים שבחוץ. אנחנו דורשים ששר הביטחון יתפטר, או שאת תפטרי אותו.
- גולדה: סרן אשכנזי, יש ועדה נכבדה שמונתה כדי...
- אשכנזי: אין טעם לחכות למסקנות שלה. (לדיין) האחריות שלך, אדוני, זועקת לשמיים.
- דיין: אם הוועדה תמצא אותי אחראי, אני כמובן...
- אשכנזי: אני הייתי שם!
- דיין: אני יודע.
- אשכנזי: וראיתי במו עיניי!
- דיין: סרן אשכנזי...
- אשכנזי: כשהגעתי למעוז, הוא לא היה מוכן למלחמה. הגדר הייתה פרוצה. המוקשים...
- דיין: את התלונות האלה אתה צריך להגיש לנציב קבילות החיילים.
- אשכנזי: הגשתי. עד היום לא קיבלתי תשובה.
- דיין: כך או אחרת, ראש הממשלה היא לא הכתובת.
- גולדה: תמשיך בבקשה.
- אשכנזי: הגדר הייתה פרוצה, המוקשים נגד טנקים נשטפו בגלי הים... הביצורים שקעו... מערכת החשמל הייתה מקולקלת...
- דיין: הצבא קיבל הוראות להיערך. לצערנו, היה כשל מודיעיני ש...
- אשכנזי: אתה היית אחראי גם על הכשל המודיעיני. בגלל השאננות שלך היו במעוזים חיילים לא מאומנים... בלי שכפ"צים... בלי ציוד לראיית לילה...
- גלילי: אני אבקש מנציב הקבילות לתת לך תשובה בהקדם.
- דיין: נדמה לי שאני ממונה על נציב הקבילות.
- גולדה: רבותי!
- דיין: על אירועי המלחמה עצמה מתנהל עכשיו תחקיר באוגדה. אנחנו לא נדון בהם לפני שהוא מסתיים.
- גולדה: אני דווקא רוצה לשמוע ממך על אירועי המלחמה.
- לו: גולדה, את תאחרי לוועדה.
- גולדה: דָּבָר.
- אשכנזי: בגלל השאננות שלו עברנו ששה ימים של גיהינום, גבירתי. אלפי פגזים... מטוסים. תותחים. טנקים... האדמה רעדה. תעלות הקשר קרסו... כל המבנים... אש בכל פינה... התחננו לתגבורת. אבל הוא לא גייס מילואים בזמן...
- גלילי: גייסנו את המילואים ברגע שהצבא דרש.
- גולדה: אני חושבת שאתה צריך לומר את הדברים האלה בוועדת אגרנט.
- דיין: רק רגע, גולדה.
- גולדה: אני אבקש מהם לזמן אותך. חשוב שישמעו את קולך.
- אשכנזי: תודה, אבל חברי הוועדה הם אנשי שלומו. אנחנו כבר יודעים מה הם יחליטו.
- דיין: אתם יודעים? אז בבקשה, ספר לנו. מה הם יחליטו?
- אשכנזי: אדוני צריך להתפטר מיד.
- דיין: מי שְׁמַכֶּם לפטר אותי?
- גולדה: הבט, מר אשכנזי. אחרי המלחמה היו בחירות. זכינו ברוב גדול.

אשכנזי: זכיתם ברוב, כי הציבור עדיין לא מבין שהוא אחראי לאסון הזה. (פונה אל דיין) היית אלוהים בשבילנו... הלכנו אחר־ך בעיניים עצומות, ואתה הולכת אותנו אל התופת...

גולדה: מר אשכנזי...

אשכנזי: אנחנו לא נפסיק למחות עד שתתפטר.

אשכנזי מתקרב אל דיין. גלילי ממחר לעצור בעדו.

גלילי: שב בבקשה.

אשכנזי: (לדיין) עד שתתפטר ותעמוד לדין!

דיין: צא החוצה!! צא החוצה!!

פאוזה. אשכנזי פונה לצאת.

גלילי: אנחנו רוצים לשמוע אותך, אשכנזי.

אשכנזי: מי רוצה?

גלילי: בלעדיך לא נוכל לעשות את חשבון הנפש שאתה דורש.

אשכנזי: אל תנסה למרוח אותי.

גלילי: חלילה. אני אזמין אותך לעוד פגישה.

דיין: לשם מה?

אשכנזי: (לדיין) מחר יהיו כאן עשרת אלפים איש.

גולדה: מר אשכנזי...

אשכנזי: ולמחרת עשרים אלף!

גולדה: לו...

לו: מר אשכנזי, הפגישה הזאת הסתיימה.

אשכנזי: (לדיין) עד שתתפטר!

אשכנזי יוצא. לו וחנה יוצאות אחריו. שתיקה.

גלילי: אסור לנו לזרוק אותו ככה. צריך לתת להם תשובות, יהיה לנו קשה מאוד

לשבת במשרדים שלנו, כשאלפים מוחים ככה בחוץ. (יוצא)

דיין: אף באמת רוצה שהוא יעיד בוועדה?

גולדה: אולי.

דיין: הוא יאשים אותנו בכל מהדלי המלחמה.

גולדה: ואולי אחרי העדות שלו הם יפסיקו את ההפגנות האלה.

דיין: אבל הוא עלול לשכנע את הוועדה שהאחריות שלנו היא לא רק

מיניסטר־יאלית, אלא גם מבצעית.

גולדה: ההחלטה על גיוס המילואים רק בבוקר יום הכיפורים הייתה

החלטה מבצעית, ואני הייתי צריכה לקבל אותה לפחות יום קודם.

דיין: ואת חושבת שאני צריך להתפטר בגלל זה?

גולדה: לא. אם תתפטר, ייווצר כאן תוהו ובוהו פוליטי. עדיף שננסה לשקם את

החורבנות שהמלחמה הזאת הותירה.

דיין: בדיוק.

הנעליים האלו לוחצות לי, לו...	גולדה:
אני שמח שאנחנו רואים עין בעין את הנושא.	דיין:
הנעליים האלה לוחצות לי, לו...	גולדה:
עוד כמה ימים המחאה תדעך, אנחנו נשנס מותניים ו...	דיין:
לו! הנעליים האלו לוחצות!	גולדה:
(פונה לצאת ועוצר) אגב, אני חושש מאד ממה שגלילי יגיד שם בעדות שלו אחרייך.	דיין:
גלילי איש הגון.	גולדה:
אולי הגון מדי. (יוצא)	דיין:

פלאשבק. חדר השינה של גולדה. 6.10.73. יום כיפור. השעה 04:00. גולדה איננה מסוגלת לישון. הטלפון שלידה מצלצל. היא נחפזת להרים.

הלו?	גולדה:
גברת מאיר?	רל"ש:
כן. מי מדבר?	גולדה:
הרל"ש של ראש המוסד.	רל"ש:
בָּר.	גולדה:
ראש המוסד נפגש בלונדון עם האיש שלנו בקהיר.	רל"ש:
כן?	גולדה:
הערב תפרוץ מלחמה.	רל"ש:
הערב?! הוא בטוח?	גולדה:
הוא המקור הכי טוב שלנו.	רל"ש:

חשכה על גולדה. אור על דיין, האוחז בטלפון.

אתם חושבים שהדיווח הזה אמין?	דיין:
עד עכשיו הוא היה אמין מאד.	רל"ש:
אנשי המודיעין שלנו לא סומכים עליו.	דיין:
ראש המוסד לא רואה סיבה לפקפק.	רל"ש:
האיש הזה הזהיר גם במאי שתפרוץ מלחמה. גייסנו אז מילואים, והמלחמה לא פרצה.	דיין:
עכשיו יש ראיות שתומכות במידע הזה.	רל"ש:
והוא בטוח שהסורים והמצרים יתקפו במקביל?	דיין:
הוא שמע את זה ממקור ראשון.	רל"ש:
מקור ראשון?	דיין:
ישירות מסאדאת.	רל"ש:

חשכה על דיין. אור על דדו, האוחז בטלפון.

לפני השקיעה?! באיזו שעה?	דדו:
אין לנו שעה מדויקת. לדעתו, הם רוצים שהשמש תסנוור את הטייסים שלנו.	רל"ש:

דדו: קיבלתם ממנו את תוכניות המלחמה שלהם?
 רל"ש: ראש המוסד יביא אותן איתו, כשהוא ינחת בארץ.
 דדו: אני רוצה לראות אותן ברגע הוא ינחת!

**מעבר ללשכת ראש הממשלה בקריה בתל אביב. 6.10.73. יום כיפור. השעה 08:05.
 נכנסת גולדה. לו מחכה לה.**

ל: מה קרה?
 גולדה: הערב תפרוץ מלחמה.
 ל: הערב?!
 גולדה: עם המצרים והסורים. הלב אמר לי שזה יקרה. איפה גלילי ודיין?!
 ל: הם יגיעו בכל רגע. אסור לך להראות להם שאת מבוהלת.
 גולדה: אני אף פעם לא ניהלתי מלחמה.

נכנסים דיין, גלילי ודדו.

דדו: חייבים לגייס מילואים, גבירתתי.
 גלילי: אתמול אמרת בדיוק ההפך.
 דדו: ההתרעה של המוסד היא חד משמעית.
 דיין: המוסד העביר התרעות כאלה גם בעבר, ולא קרה שום דבר.
 דדו: הוא הסוכן הכי טוב שהיה לנו אי פעם. הדיווח הזה אמין מאד.
 דיין: במודיעין שלנו אומרים שהסבירות למלחמה נמוכה.
 דדו: אני רמטכ"ל, ואני לא מהמר. אם יש התרעה מלחמה, אני נערך לה.
 גלילי: גולדה? (גולדה לא עונה) גולדה? (גולדה לא עונה)
 דדו: אם לא נגייס מיד ארבע אוגדות מילואים, לא נצליח לבלום אותם.
 דיין: בשביל מה ארבע?
 דדו: אוגדה בדרום, אוגדה בצפון, אוגדה מטכ"לית ועוד אוגדה להתקפת נגד.
 דיין: אנחנו משביתים ככה את כל המשק.
 גלילי: אם לא תיפתח מלחמה, נשחרר אותם תוך יום-יומיים.
 דיין: יש לנו שלוש מאות טנקים בדרום ומאה שבעים בצפון.
 דדו: (לגולדה) למצרים יש אלפי טנקים. לסורים יש אלף ארבע מאות.
 דיין: טוב. אני מאשר לגייס שתי אוגדות. יחד עם חיל האוויר זה יספיק.
 דדו: הם ישטפו אותנו בתוך כמה שעות.
 דיין: גיוס מילואים הוא החלטה של שר הביטחון.
 דדו: האחריות המבצעית מוטלת עלי.
 גלילי: רבותי!
 גולדה: אם באמת תפרוץ מלחמה, משה, אנחנו צריכים להיות במצב הטוב ביותר.
 ל: לא?
 דיין: אם נגייס את כל הצבא לפני שנורתה אפילו ירייה אחת, האמריקאים
 והרוסים יאשימו אותנו שאנחנו פתחנו במלחמה.
 גלילי: יותר חשוב שנוכל עכשיו להגן על עצמנו.
 גולדה: אני נוטה לקבל את דרישת הרמטכ"ל. (לדדו) תגייס ארבע אוגדות.
 דדו: תודה, גבירתתי. (יוצא)

- דיין: אני לא מתכוון לשכב על הכביש ולעצור את הגיוס הזה. קחי בחשבון שאם לא תפרוץ מלחמה אנחנו נצטרך להסביר למה גייסנו כל כך הרבה.
 גולדה: אבל אם תפרוץ מלחמה, יהיה הרבה יותר קשה להסביר למה לא גייסנו.
 דיין: גולדה, תראי...
 גולדה: נצטרך גם להסביר למה לא גייסנו אותם אתמול או שלשום.

בחזרה למשרדה של גולדה. שולה עוזרת לגולדה להחליף נעליים.

- גולדה: או, זה הרבה יותר טוב, תודה שולה.
 לו: את צריכה לצאת, גולדה. שמתי לך את הנאומים בתיק.
 גולדה: מצוין. נעבור על זה במכונית.
 חנה: אני באה איתכן.
 גולדה: אני לא בטוחה שתוכלי להיכנס לשם. עוד לא קיבלנו אישור ביטחוני.
 חנה: לא נורא, אני אחכה בחוץ.

4. חדר ישיבות וועדת אגרנט. גולדה כבר בעיצומה של עדותה.

- אגרנט: לאחר שנכשלה היוזמה של סאדאת מתחילת 71, מדוע לא פתחתם ביוזמה משלכם להסדר?
 גולדה: ודאי שפתחנו. הצעתי הסדר בשלבים. תחילה ניסוג שלושים קילומטר מן התעלה, ובהמשך ננהל משא ומתן על הסכם שלום כולל.
 אגרנט: ומדוע גם היוזמה הזאת נכשלה?
 גולדה: כי המצרים דרשו שוב שנתחייב לנסיגה מלאה.
 אגרנט: ומה השבת להם?
 גולדה: פניתי אל סאדאת באמצעות צ'אושסקו והאיראנים, והצעתי פגישה חשאית שבה נדון בנסיגה משמעותית. סאדאת אפילו לא הגיב.
 אגרנט: הפרוטוקולים מעידים שבכל שנת 72 שרר קיפאון עמוק במגעים עם המצרים. האם גבירתי חשבה שהמצרים ישלימו עם הקיפאון הזה?
 גולדה: לא.
 אגרנט: כלומר ידעת שבשלב זה או אחר הם יפתחו במלחמה?
 גולדה: זאת הייתה גם ההערכה של המודיעין שלנו.
 אגרנט: ובכל זאת ישבת שנה שלמה באפס מעשה ולא ניסית למנוע אותה.
 גולדה: סליחה?
 אגרנט: מקורות מוסמכים העידו על כך בפנינו.
 גולדה: האם אדוני רומז שהייתי אדישה לסכנת המלחמה?
 אגרנט: המקורות האלה טוענים שהנוקשות שלך היא שמנעה תחילת משא ומתן.
 גולדה: המקורות האלה היטעו אתכם, אדוני.
 אגרנט: המקורות האלה אמינים מאד.
 גולדה: (אחרי שתיקה) אני רואה שאדוני כבר חרץ את דיני.
 אגרנט: אני מבקש את תגובתך, גבירתי.

גולדה: **(בזעם)** הרמיזות שאנחנו היינו הצד הסרבן עושות לנו עוול. אני מכירה את הערבים, ואני יודעת היטב מהו מחיר המלחמה. איך אפשר להעלות על הדעת שהייתי אדישה? כל חייל יקר לי כאילו הוא בני. לו יכולתי, הייתי נהרגת במקומו ונקברת במקומו, ונרקבת במקומו, ו... **(משותקת)** אגרנט: גבירתי לא מרגישה טוב? תרצי שנעשה הפסקה? **(גולדה לא עונה)** אני מציע שנסיים את השיבה. תודה רבה.

גולדה נוטלת את תיקה ויוצאת. חנה ולו ממתינות לה.

חנה: איך היה, אימא?
גולדה: אני מוכרחה סיגריה.
לו: קודם התרופה שלך.
חנה: את חיוורת נורא. מה הם רצו ממך?
גולדה: שום דבר. **(בולעת את התרופה)**
חנה: **(בעקשנות)** מה הם רצו, אימא?
גולדה: דיין אמר להם שאני הייתי אחראית לקיפאון המדיני עם המצרים.

5. דיין וגלילי בפרוזדור ליד משרדה של גולדה.

דיין: היא מתחמקת. אתמול בישיבת הממשלה היא לא דיברה איתי. היא ביטלה שתי פגישות. האמון בינינו הולך ומתפוגג. זה יוצר קושי גדול בעבודה השוטפת.
גלילי: אני אדבר איתה.
דיין: היא חושדת שאמרתי בוועדה שהיא לא הייתה מעוניינת במשא ומתן עם המצרים. זה לא נכון. קיסינג'ר אמר את זה. **(נותן לו מסמך)** זה תזכיר שהוא שלח לניקסון, וכנראה שהוא הגיע לוועדה.
גלילי: אני מבקש שתשאירו את זה ביניכם. **(פונה ללכת)**
דיין: ישראל, אני יכול בקלות להעיד שהיא דחתה את כל הצעות הפשרה שהגשתי לה.
גלילי: אני מציע לך לא לאיים עליה.
דיין: בכל פעם שהצעתי לפתוח במשא ומתן עם המצרים היא סירבה.
גלילי: זה צירוף מקרים מוזר. ברגע שהועדה התחילה להתעניין בכשל המדיני, פתאום "אתה הצעת והיא דחתה", "אתה רצית והיא סירבה"...
דיין: זאת האמת.
גלילי: איזו הצעות היא דחתה?
דיין: **(שולף מסמך)** הצעתי נסיגה של חמישים קילומטר מן התעלה כדי לפתוח במשא ומתן. היא לא הסכימה, זה תמליל שיחת הטלפון בינינו.
גלילי: אני זוכר את השיחה הזאת היטב. הפצרתי בך להתעקש על התוכנית שלך, אבל אתה ויתרת.
דיין: גם אתה ויתרת.
גלילי: **(בכעס)** אני לא ויתרתי.
דיין: אתה היית שותף מלא למדיניות שלנו.

- גלילי: נכון. אבל...
 דיין: (שולף שני מסמכים מתיקו) הארכיון זוכר היטב. כאן אמרת שסאדאת הוא נשיא חדש. אנחנו לא יודעים אם הוא מקיים הסכמים. כאן אמרת שבמלחמת העולם השנייה הוא היה חבר במחתרת ששיתפה פעולה עם הנאצים.
 גלילי: אני רואה שהכנת תיק שלם נגדנו.
 דיין: גם היא הכינה. (סוגר את התיק) יש לך השפעה גדולה עליה, ישראל. תסביר לה שאני לא חותר תחתיה.

מעבר. לילה. בית ראש הממשלה. גלילי וגולדה.

- גלילי: דיין לא אמר לוועדה שסירבת למשא ומתן.
 גולדה: הוא שלח אותך לדבר אתי?
 גלילי: הם קראו את זה בדיווח של קיסינג'ר לנשיא ניקסון.
 גולדה: איזה עוד לוקש הוא מכר לך?
 גלילי: את יכולה לסמוך עליו.
 גולדה: הוא אמר בוועדה שהנוקשות שלי הייתה מכשול.
 גלילי: הוא לא אמר את זה.
 גולדה: אז מי אמר? אתה?
 גלילי: הוא שר הביטחון שלך, גולדה.
 גולדה: אז אָח און וויי ביטחון?²
 גלילי: את לא יכולה להפסיק לעבוד אתו.
 גולדה: אני לא סומכת עליו, אני לא סומכת על אף אחד מלבדך.
 גלילי: תודה. אבל מה היה אילו בכל זאת...
 גולדה: מה היה אילו הייתי פורשת מפוליטיקה ב-69' כמו שרציתי?
 גלילי: מה היה אילו היית מקשיבה לי, ומבינה שדיין...
 גולדה: לעזאזל דיין. לעזאזל כולם! אני עשיתי את חלקי, עכשיו שיעשו אחרים את שלהם.
 גלילי: על זה אי אפשר להתווכח. כולם יודעים על חוק ביטוח לאומי, קופת חולים, חוק שעות עבודה ומנוחה, הכספים שגייסת, אבל עכשיו...
 גולדה: אתה לא מתחנף מספיק. שכחת את השיכונים שבנית.
 גלילי: אבל עכשיו את צריכה לנהל מדינה.
 גולדה: מה היה אילו הייתי נשארת לעבוד כמורה בגימנסיה הרצליה?
 גלילי: תוך שנה שנתיים היית הופכת ליושבת ראש ועד המורים וממרת את חיו של שר החינוך.
 גולדה: אבל לא הייתי היום ראש ממשלה, ולא הייתי סוחרת על הכתפיים שלי מלחמה כזאת. הייתי פנסיונרית של משרד החינוך. הייתי גרה ליד חנה בקיבוץ, והולכת בקיץ לבריכת השחייה עם הנכדים. אולי הייתי נואמת מדי פעם באספת חברים.
 גלילי: את אוהבת פוליטיקה, גולדה.

² אוי ואבוי לביטחון

- גולדה: שטויות. אני מדינאית. נולדתי לעבוד עם בני אדם, לבנות להם עתיד. לזהות את החלש ולהגן עליו. פוליטיקה אף פעם לא עניינה אותי.
- גלילי: את נולדת לפוליטיקה.
- גולדה: ואתה שתית יותר מדי.
- גלילי: ולגבי דיין. מה היה אילו...
- גולדה: מה היה אילו היו לך ביצים יותר גדולות?
- גלילי: כמו שק'ך?
- גולדה: דיין הוא לא האדם שהכרנו. הוא השתנה. הוא מבוהל. הוא מיואש. הוא דואג רק לעצמו. אני יודעת שהוא שלח אותך לדבר אתי. (מנסה לענות) אז עכשיו תחזור אליו ותגיד לו שאני מצפה ממנו לגיבוי מלא. גם בוועדה וגם מחוצה לה. (מראה לו מעטפה) אם לא, אני אעביר לוועדה את ההתכתבות הפרטית שלי איתו, והיא תחליט אם הנוקשות שלי הייתה המכשול.

6. משרדה של גולדה. אחה"צ. נוכחים גולדה, אברם, חנה ולו.

- גולדה: הבוקר קיבלתי את הדו"ח הזה, אברם. רציתי לתת לך אותו בעצמי.
- אברם: הוא חי?
- גולדה: הטנק שלו נפגע בחווה הסינית. כל הצוות נעדר. ערכנו חיפושים בשטח שבשליטתנו, ולא מצאנו שום דבר.
- אברם: אם לא מצאתם שום דבר, אז אולי בכל זאת הוא חי.
- גולדה: בשלב הזה הצבא החליט לצמצם את החיפושים.
- אברם: למה? יכול להיות שהוא מסתתר בהרים. אולי בין הבדואים. כבר היו מקרים כאלה. אולי הוא אפילו לא יודע שהמלחמה נגמרה.
- גולדה: אנחנו מחפשים כבר חמישה חודשים, אברם.
- אברם: אולי תבקשי מהצבא שימשיכו רק עוד כמה ימים, שבוע-שבועיים, אולי המצרים יסכימו שנחפש אצלם.
- גולדה: אברם...
- אברם: אנחנו לא יכולים להפקיר אותו.
- גולדה: אנחנו עושים כל מה שאפשר, אברם.
- אברם: איך אני אסביר את זה לאשתי? כל צלצול טלפון. כל דפיקה בדלת... (גרונה נחנק)
- לו: (אוחזת בזרועו) בוא. אני אכין לך תה. קח כמה ימים חופש. אנחנו נסתדר.

לו ואברם יוצאים. גולדה מוחה דמעה מעיניה. מציתה לעצמה סיגריה.

- חנה: אף ראש ממשלה, אימא. את לא יכולה לבקש מהצבא שימשיכו לחפש?
- גולדה: בגלל שאני מכירה את אברם?
- חנה: בגלל ש... זה אברם.
- גולדה: ומה אני אגיד להורים של הנעדרים האחרים?
- חנה: גם אותם צריך להמשיך לחפש.

- גולדה: הצבא ממשיך לחפש בהיקף מצומצם.
חנה: תפסיקי רגע להיות פוליטיקאית.
גולדה: אני לא פוליטיקאית. אני ראש ממשלה!
חנה: מדובר בבני אדם... באברם... איך תוכלי להסתכל לו בעיניים?
גולדה: את כבר לא ילדה, חנה. זה לא רק אברם. יש עוד עשרות הורים שמחפשים את הבנים שלהם. והם ימשיכו לחפש ולא ימצאו כלום. הילדים האלה אינם! כולם! **(הטלפון על שולחנה מצלצל. היא עונה)**! אישכנזי?! אני לא זוכרת שהזמנתי אותו.
חנה: הוא חיכה הבוקר בשער. הוא רוצה לספר לך על העדות שלו בוועדה.
גולדה: אני לא מוכנה לשמוע.
חנה: ראיתי שיש לך כמה דקות פנויות.
גולדה: אין לי.
חנה: לא כדאי שהמפגינים ישמעו שאת מסרבת לדבר איתו.
גולדה: **(בטלפון)** בסדר. תכניסי אותו. ותקראי גם לגלילי. **(לחנה)** וזאת הפעם האחרונה שאת בוחשת בענייני הלשכה. ברור?

נכנס אישכנזי. לו נכנסת אחריו.

- אשכנזי: תודה שהסכמת לקבל אותי, גבירתי. העדתי אתמול בוועדה. התייחסו אלי שם בביטול גמור.
גולדה: אני מצטערת לשמוע.
אשכנזי: בכל פעם שהעזתי למתוח ביקורת על שר הביטחון, הם השתיקו אותי מיד.
גולדה: הבט, הוועדה הזאת עצמאית לגמרי. אני לא יכולה להשפיע עליה.
אשכנזי: כן. ודאי. אבל... **(גלילי נכנס)** אבל כשהתלוננתי ששר הביטחון לא הורה לגייס מילואים לפני המלחמה, הם אמרו שהחלטה הזו התקבלה בהתייעצות עם גבירתי.
גולדה: זה נכון.
אשכנזי: לדבריהם, גבירתי גם קיבלה את ההחלטה לגייס את הצבא רק בבוקר יום כיפור.
גולדה: בהחלט.
גלילי: קיבלנו את ההחלטות על פי דרישות הרמטכ"ל.
אשכנזי: שבוע לפני המלחמה ראיתי במו עיני את הצבא המצרי מתכונן למלחמה, וראיתי שאנחנו לא ערוכים מולם.
גלילי: אישכנזי, מה אתה רוצה?
גולדה: סרן אישכנזי, הצבא אולי לא היה ערוך כראוי למלחמה, אבל בסופו של דבר הוא ניצח בה.
אשכנזי: הוא ניצח? אלפיים שבע מאות ששים וחמישה חיילים נהרגו. לו הייתי שובת רעב מתחת למשרד שלך לפני המלחמה, אולי הם היו עדיין חיים.
גולדה: **(מזועזעת)** סליחה?! אתה מאשים אותי במותם?
אשכנזי: גם אותך, גבירתי. את היית שותפה מלאה בניהול המלחמה הזאת. לכן את חייבת להתפטר. יחד עם דיין. **(לגלילי)** ויחד איתך.
גלילי: הפגישה הזו הסתיימה, אישכנזי.
גולדה: כן.

אשכנזי: כולכם חייבים להתפטר!
 גלילי: צא החוצה.
 לוי: התבקשת לצאת!
 אשכנזי: אנחנו לא נשרוד כאן הרבה זמן, אם לא תעשו חשבון נפש. אם לא תכירו באחריות שלכם, אז המנהיגים שיבואו אחריכם יחזרו על אותן הטעויות!

גלילי מלווה את אשכנזי החוצה. שתיקה.

לוי: אני מצטערת. הייתי צריכה לשאול אותך. האיש הזה לא ייכנס יותר ללשכה.
 חנה: האיש הזה?! (לגולדה) הוא נלחם בשבילנו במלחמה הזאת. רבים מהחברים שלו עדיין לא התאוששו ממנה. אתמול בערב הסתובבתי קצת ביניהם...
 גולדה: אני לא רוצה לשמוע.
 חנה: את לא חייבת להסכים לכל מילה שלהם, אבל...
 לוי: היא לא רוצה לשמוע.
 גולדה: ואני מבקשת שלא תתקרבי אליהם יותר.
 חנה: למה לא להקשיב?
 גולדה: כי אין להם מה לחדש לי!
 חנה: את מסתגרת ולא מדברת. גם במלחמה כמעט ולא דיברת. דיין כינס כל יומיים מסיבת עיתונאים.
 גולדה: אני יודעת מה אני עושה.
 חנה: ההתבודדות שלך מתפרשת כאטימות. את יודעת לדבר!
 גולדה: אני לא רוצה לדבר!
 חנה: כשאת מדברת מהלב, אימא, את כל כך משכנעת.
 גולדה: בפעם היחידה שדיברתי בזמן המלחמה, גמגמתי. נראיתי זקנה, חלשה, מבוהלת.
 לוי: גולדה...
 גולדה: הסכמתי שתישארי כאן כדי שתעמדי לצדי, ואת כל הזמן מותחת עלי ביקורת. "אמא, עשי ככה" ו"אמא, אל תעשי ככה". אני ראש ממשלה, חנה. אני...
 לוי: אני אביא לך כוס מים. (לוי יוצאת)
 חנה: אני רוצה לעזור לך. הסתובבתי ביניהם כדי להבין מה הם חושבים. כדי לספר לך מה הם רוצים. לא רק אשכנזי חושב שאת צריכה להתפטר.
 גולדה: אז את מציעה שאני אתפטר?
 חנה: אני מציעה שתצאי אליהם ותדברי איתם. אני לא מבינה למה את כל כך כועסת. את יודעת שאני רוצה בטובתך.
 גולדה: תודה רבה. (גולדה יוצאת)
 חנה: אמא...

אבל גולדה יצאה. גלילי נכנס.

חנה: היא יצאה.

- גלילי: רצייתי דווקא לדבר איתך. בשביל מה הזמנת את אשכנזי? לא ראית כמה הוא מכאיב לה?
- חנה: היא חייבת לשמוע אותו. היא חייבת להתייחס להאשמות שלו.
- גלילי: חנה'לה, היא לא רוצה לגלוש איתו לוויכוח פומבי.
- חנה: השתיקה שלה מתפרשת כהודאה.
- גלילי: הצעתי לה לערוך מסיבת עיתונאים, אבל...
- חנה: ראית את הכותרת שהתפרסמה היום?
- גלילי: ראיתי.
- חנה: היא "ראש הממשלה הגרועה בתולדות המדינה"?
- גלילי: ודאי שלא.
- חנה: אתה איש חכם, ישראל. היא מאמינה בך. היא תלויה בך. אתה חייב לעזור לה. בכל יום היא נעשית יותר שנואה.
- גלילי: היא תמצא את המקום והזמן לדבר. אני מציע לך לא לדחוק בה. אני מכיר אותה היטב, חנה.
- חנה: כן, אני יודעת שאתה מכיר אותה היטב. בילית איתה יותר ממני. היא העדיפה תמיד להיות במשרד ולא בבית.
- גלילי: זה לא נכון, חנה.
- חנה: זה כבר לא משנה.
- גלילי: את צריכה לסלוח לה.
- חנה: אף פעם לא כעסתי עליה. התגעגעתי. גם כשהיא נסעה בשליחות לאמריקה והשאירה אותי לבד, ילדה בת שש עם דלקת בכליות.
- גלילי: את יודעת כמה היא התחרטה על זה.
- חנה: וגם כשהיא חזרה והתחילה את הרומנים שלה עם שז"ר, עם רמז, עם היהודי האמריקאי מן המגבית...
- גלילי: אני לא חושב שאת יודעת מה עבר עליה באותן השנים.
- חנה: אני יודעת מספיק. ראיתי את אבא שלי עוזב את הבית. שעות ישבתי לידו כדי לנחם אותו על הבגידות שלה.
- גלילי: היא אהבה את אבא עד יומו האחרון. היא אוהבת גם אותך.
- חנה: על בשרי למדתי שהיא אוהבת בעיקר את עצמה.
- גלילי: די, חנה. הרפי ממנה. את לא רואה כמה קשה לה?
- חנה: מה אתה רוצה, ישראל? אתה מפחד שאני אשכנע אותה להתפטר? אני עושה את זה בשבילה.
- גלילי: גם אני.
- חנה: אתה חושב על עצמך ועל הכיסא שלך בממשלה. (יוצאת)

7. חדר האורחים בבית ראש הממשלה. לילה. גולדה וחנה.

- חנה: לא אכלת שום דבר כל היום. רק קפה וסיגריות. (גולדה לא עונה) מתי כבר אוכל ללוות אותך לדיונים בוועדה?
- גולדה: אמרתי לך. כשיגיע האישור הביטחוני.
- חנה: הוא לא יגיע.
- גולדה: למה?

- חנה: כי לא ביקשת אותו.
גולדה: ודאי שביקשתי.
- חנה: שאלתי הבוקר את אנשי הביטחון. לו ביקשת, הייתי מקבלת אותו מזמן.
גולדה: אני אדבר איתם שוב. זה בטח נפל בין הכיסאות.
חנה: את יכולה להפסיק לשקר לי, אימא.
גולדה: סליחה?!
- חנה: את לא רוצה שאני אבוא איתך. את לא רוצה שאני אשמע את השאלות.
גולדה: את לא רוצה שאני אראה אותך מסתבכת בתשובות.
חנה: אמרתי לך שאני אדבר שוב עם אנשי הביטחון.
- חנה: אף לא תדברי איתם, כי אף לא רוצה שאראה אותך חלשה. כי את תמיד מוכרחה להיות חזקה. כל כך חזקה, עד שכל מי שחי סביבך ידע כמה הוא חלש.
- גולדה: לא עכשיו, חנה. דיין גרם לי היום נזק נורא.
חנה: אני לא מדברת עכשיו על דיין. אני מדברת עלינו.
גולדה: כואב לי הראש, חנה. אני מבקשת שתשאירי אותי לבד.
חנה: לבד. כל החיים שלך את לבד. להזדקק למישהו זו חולשה, וחולשה זה חטא. היו כל כך הרבה רגעים שהייתי זקוקה לך. שרציתי "יחד". אבל את – "לבד". כל החיים שלי אני מנסה לרצות אותך ואף פעם לא מצליחה. כי רק את חשובה. את, והמלחמות שלך, והנאומים שלך, והניצחונות שלך, והמאהבים שלך... למה לא סיימתי גימנסיה? למה ברחתי לקיבוץ? למה גם אבא ברח? אני כבר שבועיים כאן, מכרכת סביבך. פעם אחת שאלת אותי מה שלומי? מה שלום בעלי? מה עם הילדים? (פאוזזה) את יודעת שלפני שבוע חגגנו לאביבה עשרים וחמש? גם השנה היא חיקתה. לא הסכימה לכבות את הנרות, וכל הזמן שאלה "מתי סבתא תבוא?"... "סבתא שלי ראש ממשלה"... אבל סבתא הרי לא תבוא, נכון? סבתא לא מוכנה להודות שיש לה נכדה כמו אביבה. חס וחלילה שיגידו שלגולדה יש נכדה עם תסמונת דאון.
- גולדה: את לא מתביישת?!
- חנה: אז כדאי שתדעי, אימא. היא יודעת לקרוא ולכתוב, היא מנגנת בפסנתר, היא שרה. היא עובדת. יש לה בן זוג. ואת אף פעם לא ראית אותה.
- גולדה: אני לא ראיתי אותה, כי זרקת אותה למוסד ביום שהיא נולדה.
- חנה: אני מבקרת אצלה כל שבוע. היא איתי בקיבוץ כל שבת וחג. את יכולה לבוא איתי אליה מדי פעם. אבל את לא מסוגלת... (פאוזזה) למה? תגידי פעם אחת את האמת. רק שתינו כאן. למה אף פעם לא ראית את הילדה שלי?
- גולדה: כי זה הפחיד אותי. כי אני לא יודעת מה עושים עם ילדים כאלה. כי לא ידעתי איך לאהוב אותה.
- חנה: ואותי ידעת לאהוב?
- גולדה: (פאוזזה) לא ביקשתי אישור ביטחוני בשבילך כי לא רציתי שתִּפְגְעֵי.
- חנה: ממה אני יכולה להיפגע?
- גולדה: מהביקורת עלי.
- חנה: אני מתמודדת עם הביקורת עליך מהיום שנולדת.

גולדה: ואת מקבלת אותה ומבקרת אותי. הביקורת שלך מכאיבה לי. ועכשיו,
 כשאני כל כך זקוקה לך, אף...
 חנה: אם את זקוקה לי, אז התקשרי לביטחון. אני רוצה לשמוע אותך מבקשת
 את האישור. **(גולדה שותקת)** מה את חושבת? שאם אני אגלה שיכולת
 למנוע את המלחמה הזאת, אני לא אעמוד לצידך?

גולדה שותקת. נכנס אברם. בידו מעטפה.

אברם: זה הגיע ללשכה. אני חושב שזה דחוף.
 גולדה: **(פותחת את המעטפה)** הזעיקי את לו ואת גלילי. דיין מודיע שהוא
 מתפטר.

8. ביתה של גולדה. דיין, גולדה, גלילי, לו וחנה.

דיין: גולדה, אנחנו מחוסלים מבחינה פוליטית. איבדנו את האמון של הציבור.
 גולדה: רוב הציבור הביע בנו אמון בבחירות. למרות המלחמה.
 דיין: אם לא נתפטר, הועדה תפטר אותנו. **(נותן לה מכתב)**
 גולדה: הבט, אני מספיק מנוסה כדי להבין שאתה רוצה להיות הראשון שמתפטר.
 זאת לא ההגינות שציפיתי לה. יש לך עשרים וארבע שעות לשקול את
 ההחלטה שלך. אל תשכח שהייתה בינינו שותפות מלאה לכל אורך הדרך.
 אם תתנער ממנה, אני אילחם בך עד חורמה.

מחזירה לו את המכתב. הוא לא לוקח.

דיין: **(בכעס)** אני לא מוכן לשמוע ממך איומים כאלה!
 גולדה: אני לא מאיימת. אבל אל תתפלא אם תצוץ שמועה שבבוקר יום כיפור
 אתה התנגדת לגיוס כולל של המילואים.
 דיין: ניסיתי עד הרגע האחרון למנוע את המלחמה.
 גולדה: ושלושה ימים אחר כך הכרזת שאנחנו בדרך לחורבן בית שלישי.
 דיין: אמרתי את הדברים האלה כדי להבהיר את הסכנה לקיומנו.
 גולדה: אמרת את זה כי נשברת. כי התמוטטת. כי לא תפקדת. **(מושיטה לו שוב
 את המכתב)**
 דיין: גם לי יש כמה קלפים ביד.
 גולדה: כן? איזה קלפים?
 דיין: מכתבים שלך אלי, בהם דחית במשך שלוש שנים את כל ההצעות שלי
 ליוזמה מדינית. לא כדאי לך שאניח אותם על השולחן. **(לוקח את המכתב
 ויוצא)**
 גלילי: חישבי שוב, גולדה. יכול להיות שהוא צודק. שלושתנו באותה הסירה.
 אולי עלינו להודות שיכולנו לעשות יותר, כדי למנוע את המלחמה הזאת.
 גולדה: אנחנו ניצחנו בה!
 גלילי: אסור לנו לתת לדיין להפיץ האשמות.
 גולדה: הוא חושב שאם הוא מחוסל אז הוא יכול לחסל גם אותי.

גלילי: את יכולה עדיין להתפטר לפניו. כך לפחות לא תיראי כמי שנאלצה להתפטר, אלא כמי שהכירה באחריות שלה למהלכים שהנהיגה. זה ייזקף לזכותך למשך שנים רבות.

גולדה לא עונה. גלילי יוצא.

חנה: הוא צודק, אימא.
גולדה: גם את, חנה?
חנה: אם שניהם יתפטרו, לא תהיה לך ברירה.
גולדה: למה אני צריכה להתפטר? עשיתי ככל יכולתי, לפי מיטב שיקול דעתי. לא נכשלת, ואני לא אודה בכשל שלא היה ולא נברא.

פלאשבק. לשכת ראש הממשלה בקריה בתל אביב. 6.10.73. יום כיפור. השעה 13:45. נוכחים גולדה, גלילי ולו.

גלילי: אנחנו מקבלים הערכות סותרות, גולדה. ראש אמ"ן עדכן עכשיו את עורכי העיתונים שכפי הנראה לא תפרוץ מלחמה. אבל ראש המוסד טוען ש...
גולדה: (בתקיפות) במצב הזה אנחנו נערכים בשתי החזיתות, כאילו יש מלחמה.

נכנס דיין.

דיין: המודיעין מעריך שהמלחמה תפרוץ בשש. בחזית המצרית ובחזית הסורית.
גלילי: צריך להודיע לאמריקאים מיד.
גולדה: כבר הודעת. גם ביקשנו מהם להודיע לרוסים.
דיין: הרמטכ"ל עושה את כל ההכנות הדרושות. לקראת ערב, הצבא יהיה ערוך לבלום את התקיפות האלו.
גלילי: אנחנו חייבים לעדכן בדחיפות גם את מפלגות האופוזיציה.
גולדה: אנחנו מחפשים את בגין.
לו: הוא בבית הכנסת.
גולדה: אי אפשר להוציא אותו משם?
דיין: אנחנו צריכים לקבל החלטה נוספת עכשיו, גולדה. ייתכן שרק המצרים יתקפו. אם זה מה שיקרה, אני ממליץ שנתקוף את הסורים כדי להוציא אותם מן המשחק.
גלילי: אני מציע לקיים ישיבה נוספת בחמש וחצי. ייתכן שעד אז תהיה לנו אינפורמציה חדשה, ולא נצטרך להילחם בשתי חזיתות.
גולדה: בסדר גמור. ניפגש שוב בחמש וחצי. (לפתע נשמעת צפירה עולה ויורדת) מה זה? (דיין וגלילי לא עונים) מה זה?

שולה נכנסת ומוסרת פתק ללו.

לו: זה מתחיל. הסורים כבר הזניקו מטוסים אל רמת הגולן ואל הגליל. המצרים הורידו את רשתות ההסוואה של התותחים.

גולדה: נור דוס פֿעלֶט מִיר אויַס.³

בחזרה להווה, אל משרדה של גולדה. ברקע עדיין נשמעת הצפירה.

חנה: הוועדה עלולה להחליט שאת אשמה, אימא.
גולדה: אני לא אשמה, גם אם הוועדה תחליט כך.
חנה: אם היא תחליט כך, יהיה לך קשה מאד לומר שהיא טועה.
גולדה: אף על פי כן אני אומר את זה. בכל מקום ובכל זמן. עכשיו את מבינה למה לא רציתי שתבואי הנה? אם זה מה שאת חושבת, את יכולה לחזור הבייתה. אם לא תמהרי, תפסידי גם את האוטובוס האחרון.

9. פלאשבק. חדר האורחים בבית ראש הממשלה בירושלים. 29.10.1969. שעת לילה מאוחרת, לאחר יום הבחירות לכנסת השביעית. מקורביה של גולדה עורכים לכבודה מסיבת הפתעה לאחר הניצחון הגדול. ממתינים לה דיין, גלילי, חנה, לו ושולה, וכמה מעובדי משרדה. היא נכנסת, מלווה באברם, הנושא את תיקה.

כולם: (מוחאים כפיים) בראבו. בראבו. כל הכבוד. (שרים) גולדה אישה כארז, גולדה אישה כארז, כולנו פה אחד.
גולדה: חשבתם שתצליחו להפתיע אותי? כשסיימתי לנאום במרכז המפלגה, ראיתי את כולכם יצאים, אוֹתָךְ, ואחר כך אוֹתָךְ, ואוֹתָךְ וגם אוֹתָךְ ואוֹתָךְ, והבנתי. התכוונתי אמנם לרקוד כל הלילה בדיסקוטק ברחוב הירקון, אבל לא רציתי שתחכו לי עד הבוקר.
חנה: זה הניצחון הגדול ביותר מאז קום המדינה, אימא.
שולה: לא יאומן, גולדה. חמישים ושישה מנדטים!
גולדה: אני דווקא קיוויתי לשישים וששה.
גלילי: בן גוריון לא זכה בניצחון כזה בשום בחירות. הוכחת לכל העולם שיש בך כוחות בלתי נדלים, וככל שאת עובדת קשה יותר, את נעשית חזקה יותר.
גולדה: אני כל כך אוהבת חנפנים, אבל לצערי, אני מעדיפה שכולם יגידו לי את האמת בפנים.
גלילי: (צוחק) גם אם זה יעלה להם במשרה שלהם?
לו: (נוקשת בכפית בכוס) ועכשיו, גולדה, תגידי משהו.
גולדה: אני אסירת תודה על האהבה שאתם מרעיפים עליי. בתור אישה לא יפה במיוחד, ממשפחה ענייה מאוקראינה, שנמלטה מפוגרומים, היגרה למילווקי, עבדה במכולת של אמא שלה כדי לממן את הלימודים בבית הספר, והייתה מוכרחה יום-יום להוכיח את עצמה – לא היו לי הרבה סיכויים. לא היו לי גם הרבה ציפיות...
חנה: אנחנו אוהבים אותך, אימא.
גולדה: תודה, חנה'לה. לָךְ יש זכויות רבות בניצחון הזה. לולא הפצרת בי שוב ושוב, לא הייתי מציגה כלל את המועמדות שלי בבחירות האלה. בגילי חשבתי שזאת תהיה עוד בדיחה לא מוצלחת.

³ רק זה היה חסר לי

לו: **(מציגה לגולדה עוגה)** תראי איזו עוגה חנה'לה אפתה לכבודך.

כולם: לחיים! לחיים!

גולדה: **(לדיין)** אני מופתעת לראות אותך. חשבתי שאתה ושמעון פרס כבר

מתכננים את הקרב על הירושה.

גלילי: אחרי ניצחון כזה, תצטרכו לנהל קרב די קשה.

דיין: בסופו של דבר, אני תמיד מקבל את דין התנועה. גם את. לא?

גולדה: ודאי.

גלילי: אין לך מה לדאוג. אומרים שאתה שר ביטחון לגמרי לא רע.

גולדה: לא מספיק בשביל להיות ראש ממשלה.

שלושתם צוחקים. אברם נכנס. נותן פתק ללו. לו מעבירה את הפתק לדיין.

גולדה: מה קרה?

דיין: המצרים טמנו מארב לחיילים שלנו ממזרח לתעלה.

גולדה: כמה?

דיין: שבעה הרוגים ושמונה פצועים. הם נסעו באוטובוס אל מעוז "מילנו".

המצרים פתחו באש ארטילרית כדי לחפות על המארב, והחיילים שלנו לא

הבחינו בו.

גולדה: והמשפחות?

דיין: יקבלו את ההודעות מחר.

שתיקה. גולדה עוברת לאולפן רדיו. ברקע נשמע קולו של השדרן.

שדרן: ...נעבור עכשיו לשמוע את דברי ראש הממשלה, אשר הגיבה להחרפה

בהתגרריות המצריות במלחמת ההתשה, המתנהלת כבר למעלה משנתיים

בחזית הדרום.

גולדה: **(למיקרופון)** אני לא ששה למלחמות. ראש ממשלה שנחפז לשלוח את

חייליו לקרב, לא ראוי להיות ראש ממשלה. אבל אנחנו לא נעבור על

ההתגררות הזאת לסדר היום. היא חושפת שוב את האמת המרה שאין

בלתה. לא רק שהמצרים אינם רוצים בשלום, הם אינם רוצים אותנו כאן

בכלל. ועל זכותנו לחיות כאן אנחנו נילחם בכל כוחנו. לא נניח להם להקיז

את דמנו במלחמת ההתשה הזאת. אנחנו נכתוש אותם לרסיסים לאורך

התעלה ובעומק ארצם, ואם הם יעזו לפתוח במלחמה כוללת, נכה אותם

שוק על ירך.

חזרה להווה. בית ראש הממשלה. בוקר. גולדה מתלבשת.

לו: **(נכנסת)** מוכנה?

גולדה: דיין התקשר?

לו: גולדה, כבר היית צריכה לצאת.

גולדה: אני שואלת שוב. דיין התקשר?

לו: עדיין לא.

גולדה: עשרים וארבע השעות שנתתי לו כבר חלפו.

לו: נכון, אבל אסור שתאחרי לוועדה.
 גולדה: תבטלי ותקבעי מועד חדש.
 לו: את לא יכולה לבטל את זה עכשיו.
 גולדה: אני לא אעמוד מול אגרנט לפני שאני מקבלת תשובה מדיין.
 לו: אני אתקשר ללשכה שלו. (גולדה לא עונה) את חייבת לצאת. (גולדה לא עונה) הכל בסדר? (גולדה מהנהנת)

פלאשבק. לשכת ראש הממשלה בקריה. 7.10.73. היום השני למלחמה. השעה 12:30. נוכחים גולדה, דיין וגלילי.

דיין: בדרום איבדנו הלילה מאתיים טנקים. הסורים כבשו את רוב רמת הגולן.
 גלילי: אתה מציע להשתמש בנשק גרעיני?
 דיין: הם מתקרבים לירדן. הם עלולים לכבוש היום את דגניה. את גינוסר.
 גלילי: המוסד מעריך שהם לא ירדו מרמת הגולן.
 דיין: הם גילו שהם יכולים, והם ינסו.
 גולדה: אני לא מקבלת החלטה כזאת בלי הרמטכ"ל!
 דיין: אם לא נחליט עכשיו, נמיט על עצמנו חורבן בית שלישי. כל עיר, כל כפר, כל בית... מאות אלפים ימותו, גברים... נשים... ילדים...
 גולדה: תירגע, משה.
 דיין: אל תשלי את עצמך, גולדה.
 גולדה: ורק נשק גרעיני יעצור בעדם?
 דיין: אני לא מציע להשתמש בנשק גרעיני. אני מציע רק לחמש בו את הטילים.
 גולדה: אם אנחנו מכניסים עכשיו נשק גרעיני למלחמה, גם הרוסים יכניסו. פצצה אחת על תל אביב, ואנחנו נמחקים לנצח. למה דדו לא כאן?
 גלילי: הוא יצא לרמת הגולן.
 גולדה: (לדיין) נחכה עד שהוא יחזור.
 דיין: האוגדה בסיני מרוסקת! גם החטיבה ברמת הגולן!
 גולדה: אני לא מכניסה עכשיו נשק גרעיני למלחמה הזאת!
 דיין: אנחנו לא יכולים לקחת עוד סיכונים.
 גולדה: אנחנו גם לא יכולים לעשות עוד טעויות. זה לא הזמן לפאניקה. אני מומחית קטנה ממך בענייני ביטחון, אבל למרות זאת, אני בטוחה שהצבא יבלום את המצרים והסורים, גם בלי לאיים בנשק גרעיני. ואני מזהירה אותך לא לתת שום הוראה אחרת מאחורי גבי.

חזרה להווה. בית ראש הממשלה.

לו: גולדה? (גולדה לא עונה) גולדה? (גולדה לא עונה) אברם מחכה למטה.
 גולדה: היית צריכה להיות שם כבר לפני עשרים דקות.
 לו: את חושבת שאני צריכה להתפטר?
 גולדה: למה? כי דיין אמר?
 לו: יש רגעים שאני מפקפקת אם בכלל הייתי מתאימה להיות ראש ממשלה.
 גולדה: מי מלבדך יכול להיות ראש ממשלה? פרס? אלון? רבין?
 גולדה: הם יחתרו תחתי עד שידיחו אותי.

חנה נכנסת, מזוודתה בידה. שתיקה. לו יוצאת.

גולדה: את נוסעת?
 חנה: כן, אני נוסעת. אני מקווה שתסתדרי.

שתיקה קצרה. חנה פונה לצאת.

גולדה: כי את חושבת שאני צריכה להתפטר? אני חושבת על זה כל הזמן.
 חנה: אבל את אומרת כל הזמן את ההיפך.
 גולדה: אני מחכה לרגע הנכון. אולי לקראת פרסום דו"ח הוועדה.
 חנה: (פאוזה. חנה שותקת) אני לא מתעלמת מהביקורת שלך.
 חנה: אני לא רוצה לריב יותר.
 גולדה: אולי זה לא נראה ככה, אבל אני מקשיבה לך. את הילדה החכמה שלי. אולי תישארי?
 חנה: את יודעת שיהיו בינינו חילוקי דעות.
 גולדה: אז נדבר עליהן. אני באמת ישנה יותר טוב, כשאת בחדר לידי. אגב, קיבלתי את האישור הביטחוני בשבילך.

לו נכנסת.

לו: מכתב מדיין. הוא חוזר בו. הוא מודיע שהוא לא מתפטר.
 גולדה: נו שויין, זול זיין גזונט⁴. (לחנה) תלווי אותי לוועדה?

נותנת לחנה את האישור.**10. חדר ישיבות וועדת אגרנט. גולדה ממשיכה בעדותה. חנה לידה.**

אגרנט: המסמך הזה, גבירתי, הוא פרוטוקול משיבת הקבינט ב- 18.4.1973.
 גולדה: איך קיבלתם אותו?!

אגרנט: אנחנו מתרשמים ממנו שחצי שנה לפני המלחמה, החמצנו שוב הזדמנות אמיתית למשא ומתן עם המצרים.
 גולדה: לא החמצנו שום הזדמנות.
 אגרנט: בישיבה הזאת, גבירתי, אתם דחיתם הצעת פשרה מצוינת של קיסינג'ר.
 גולדה: כי המצרים דרשו שוב שנתחייב לסגת לגבולות 67.
 אגרנט: כלומר, גבירתי מודה שהייתה כאן הזדמנות להתחיל במו"מ.
 גולדה: אני לא מודה בשום דבר! פניתי אל סאדאת באמצעות הקנצלר הגרמני.
 הבהרנו לו שוב שאנחנו מוכנים לנסיגה גדולה בסיני. לצערי, סאדאת דחה את הפנייה! מייד אחר כך אישרתי לדיין לנסוע לווינגטון בדצמבר, אחרי הבחירות, כדי לקדם את המשא ומתן באמצעות האמריקאים.

4 נ, בסדר, שיהיה בריא...⁴

- אגרנט: למה רק אחרי הבחירות? לו דיין היה נוסע לפני המלחמה, אולי היה נפתח משא ומתן והמלחמה הייתה נמנעת.
גולדה: אנחנו לא ידענו שתפרוץ מלחמה!
אגרנט: האם ייתכן שדחית את הנסיעה של דיין בגלל הבחירות?
גולדה: בשום פנים ואופן!
אגרנט: אולי חששת שמשא ומתן על נסיגה ירחיק ממך מצביעים?
גולדה: סליחה?
אגרנט: גם קיסינג'ר טוען שדחית את המשא ומתן בגלל הבחירות.
גולדה: זה שקר נתעב. זאת עלילה. אני מנהיגה. לא פוליטיקאית קטנה שמקוששת קולות. לבחירות לא היה שום משקל בהחלטות שלי. אני לא מוכנה לשמוע אפילו סברה כזאת.
אגרנט: תודה רבה, גבירתי. בזאת הסתיימה עדותך.
גולדה: ניסיתי לנהוג באחריות, אדוני. ידעתי שאם ניכשל בהגנה על קיומנו, לא תינתן לנו הזדמנות נוספת גם בעוד אלפיים שנה.
אגרנט: אני מבין. תודה רבה.
גולדה: אני מקווה שיום אחד אצליח לתאר, בנסיבות הוגנות יותר, מה עשיתי ולמה. באתי הנה להעיד. לא חשבתי שאאלץ לעמוד כאן מולכם כְּאִשְׁמָה. פעלתי לפי מיטב שיפוטי. רק הדאגה לקיומנו עמדה לנגד עיני. אני מקווה שלפחות בזה אתם מאמינים לי.

11. משרדה של גולדה. יום. נוכחים גולדה, דיין ולו.

- גולדה: אני דחיתי את הנסיעה שלך לווינגטון לדצמבר בגלל הבחירות?
דיין: לא.
גולדה: אז מה בדיוק אמרת להם?
דיין: שדחינו את הנסיעה כדי לתת לקיסינג'ר זמן לרכך את המצרים.
גולדה: אבל זו לא האמת. דחינו אותה כי הפשרה של קיסינג'ר הייתה בלתי מתקבלת על הדעת.
דיין: הם חושבים שהיא הייתה מצוינת.
גולדה: אתה מבין שככה קברת אותי?
דיין: ניסיתי להסביר את ההחלטה שלך.
גולדה: שלנו! ההחלטה שלנו! (בכעס) הבט, אני הולכת כל הזמן על חבל דק מאד כדי לא לפגוע בך. אתה מרשה לעצמך להטיח בי מאחורי גבי האשמות חסרות שחר.
דיין: אני מציע לך לחפש אשמים במקום אחר.
גולדה: הַאִשְׁמָה העיקרית כבר נמצאה: "אלפיים שש מאות חמישים ושישה בנים נהרגו רק כדי שהיא תקבל עוד כמה מנדטים בבחירות". זאת תהיה כותרת הדו"ח של הוועדה.

הטלפון מצלצל. לו עונה.

- לו: כן? (לגולדה) זה אברם. אולי אני אדבר איתו?

גולדה: אני אדבר איתו.
לו: (בטלפון) תכניסי אותו.

אברם נכנס , שולה וזנה אחריו.

גולדה: מה שלומך, אברם? (הוא לא עונה) הזמנתי אותך היום כי...
אברם: מצאו אותו?
גולדה: קיבלתי הלילה הודעה מהצלב האדום.
אברם: (פורץ בבכי) לא, לא... רפי... ילד קטן שלי...
גולדה: כשהוא נטש את הטנק שלו, בחווה הסינית, הוא כבר היה פצוע קשה. אנשי הצוות שלו ניסו לחלץ אותו, ואז הם נתקלו במצרים.
אברם: הוא רק בן עשרים וארבע...
גולדה: אני מצטערת, אברם.
אברם: איך אני אספר לאמא שלו?
לו: אם יש משהו שאנחנו יכולות לעשות למענכם...
אברם: עכשיו? מה תעשו למעננו עכשיו? (קם) את ידעת שרבים ייקרְגו שם בחווה הסינית. נכון?
גולדה: לא ידעתי שייקרְגו כל כך הרבה.
אברם: על מה הם מתו? במה הם הועילו במותם?
לו: הם הצילו אותנו.
אברם: מילים, מילים... הכל כדי להצדיק את המוות שלהם...
לו: אני חושבת שגולדה עייפה, אברם. עבר עליה יום קשה.
אברם: כן. בטח. (פונה לצאת)
גולדה: חכה רגע. (קמה ופונה לחבק אותו)
אברם: (מתחמק) מחר גם אני אעמוד שם בחוץ. עם שלט. (יוצא)
חנה: אברם מעריץ אותך, אמא. הוא לא טוען ש...
גולדה: אבל הוא יפגין.
חנה: ואת לא תכעסי עליו.
גולדה: אני לא כועסת.
שולה: (מטיחה בדיין) בגללך הבן של אברם נהרג. בגללך נהרגו כולם. את הבן שלי שלחת לחסום טנקים של הסורים בג'יפ. ג'יפ עם בזוקה. איך חשבת שהוא יחזור משם? הוא עוד חי, אבל כל החברים שלו... (לא מצליחה לסיים. פונה לגולדה) אני מצטערת, גולדה. (יוצאת)
דיין: אני שומע את הקולות האלה בכל מקום. רוצח. חיילים שאיבדו את חבריהם. הורים שכולים. אלמנות. רוצח. בלילות אני מתעורר. רוצח. והקולות מתערבבים עם קולות המלחמה. טנקים בוערים. מטוסים מתרסקים. הצעקות. הפחד. הדם שנשפך. מה לומר להם? איך להסביר? רוצח...
גולדה: עכשיו, אתה נושך את הלשון, וחושק את השפתיים. בדיוק כמוני. המלחמה נגמרה. בעוד כמה שנים אנחנו נפרוש ונכתוב ספרי זיכרונות. אז תוכל לכתוב עלי מה שתרצה. גם אני אכתוב עליך.

דיין יוצא. נשמע רעש המפגינים מחוץ ללשכה.

גולדה: מה קרה להם היום? הם יצאו מדעתם?

פלאשבק. לשכת ראש הממשלה בקריה בתל אביב. 18.4.73. השעה 20:00. נוכחים גולדה, דיין, דדו, גלילי ולו.

גולדה: קיסינג'ר עומד להיפגש שוב עם המצרים. הוא דורש תשובה להצעת הפשרה שלו.
 גלילי: כדאי לתת תשובה עקרונית חיובית, ולפתוח במשא ומתן.
 דיין: אם המצרים דורשים ריבונות בכל סיני, אז אנחנו דוחים את ההצעה שלו על הסף.
 גלילי: אבל קיסינג'ר מציע שבתמורה לווייתור על הריבונות, נקבל שליטה באזורי ביטחון.
 דדו: זאת ההצעה הכי רצינית שקיבלנו בשנים האחרונות. אם היא מאפשרת הסכם שלום, היא עונה גם לצורכי הביטחון.
 גלילי: אם נדחה את ההצעה הזאת תפרוץ מלחמה.
 דדו: המצרים כבר נערכים לה. היא יכולה לפרוץ בכל יום.
 דיין: אם הם יפתחו במלחמה, אנחנו נביס אותם בתוך עשרה ימים.
 דדו: אבל בכל זאת כדאי לבדוק את האפשרות למנוע אותה. אם נחזק את ההרתעה שלנו, ההסכם הזה יחזיק מעמד שנים רבות.
 דיין: הם לא חושבים כמונו. שום דבר לא ירתיע אותם.
 גלילי: מלחמה היא פורענות נוראה, משה. אתה יודע את זה בדיוק כמוני. יהיו לנו אבדות. אולי אפילו כבדות. הממשלה חייבת לקיים דיון יסודי...
 דיין: כדי שמישהו ידליף אותו?
 גולדה: אפשר להתערב, או שאני מפריעה לכם? אני לא רוצה מלחמה, אבל הפשרה של קיסינג'ר פירושה ויתור על הריבונות בסיני. כך אולי נדחה את המלחמה שסאדאת מתכנן עכשיו, אבל במוקדם או במאוחר, הוא יפתח במלחמה בתנאים קשים יותר עבורנו, ויהיו לנו אבדות כבדות יותר. אז אם צריך להילחם עכשיו כדי למנוע אותה, נילחם עכשיו! מישהו מכם יכול להדליק לי סיגריה, בבקשה.

חזרה להווה. משרדה של גולדה. גולדה, גלילי ולו. בחוץ מתגברים קולות המפגינים.

לו: המפגינים דורשים שתקבלי את הסרן אשכנזי לשיחה.
 גולדה: בשום פנים ואופן.
 לו: הם מאיימים לפרוץ הנה.
 גלילי: מישהו שם עלול לאבד שליטה, גולדה.
 לו: הוא מחכה בחוץ.
 גלילי: הכניסי אותו.
 גולדה: אני עוד לא התפטרתי, ואתה לא מנהל את הלשכה הזאת.
 גלילי: תקשיבי לו רק כמה דקות.
 גולדה: (ללו) הכניסי אותו.

לו יוצאת וחוזרת עם מוטי אשכנזי. חנה נכנסת איתו.

- גולדה: כן, סרן אשכנזי.
 אשכנזי: אתמול ביקרתי אצל זוג הורים שכולים, גבירתי. הם הראו לי ידיעה שהתפרסמה בעיתון "הארץ" ארבעה ימים לפני המלחמה.
 גולדה: איזו ידיעה?
 אשכנזי: ציטוט מן ה"טיימס" של לונדון. (קורא מדף עיתון) "ממשלת ישראל תנהג באווילות אם היא תדחה את תכנית קיסינג'ר להסדר שלום בינה לבין מצרים". קיסינג'ר הציע הסדר שלום עם מצרים ארבעה ימים לפני המלחמה!?
- גלילי: סרן אשכנזי...
 גולדה: הוא לא הציע שום הסדר. הוא ניסה לתווך בינינו לבין המצרים כדי שנפתח במשא ומתן.
 אשכנזי: אבל כתוב כאן שהוא הציע! הוא הציע הצעה מצוינת, ואתם דחיתם אותה!
 גולדה: לא דחינו אותה.
 אשכנזי: לזו נעניתם, המלחמה לא הייתה פורצת.
 גלילי: סרן אשכנזי, אתה לא בקי בפרטים.
 אשכנזי: (לגולדה) למה קיסינג'ר מאשים אתכם ולא את המצרים? תקראי, גבירתי. (מראה לה)
- גולדה: סרן אשכנזי, אתה לא יכול להתפרץ הנה ולדרוש ממני דין וחשבון על אירועים חשאים שעדיין לא הגיע הזמן ל...
 אשכנזי: הדם שלנו נשפך בגלל האירועים האלה.
 גלילי: (בכעס) מר אשכנזי, אתה מתבקש לצאת מכאן מיד!
 לו: (בטלפון) תקראי בבקשה לביטחון.
 אשכנזי: אנחנו דורשים לראות את כל ההתכתבויות שלך עם קיסינג'ר, גבירתי. את כל הפרוטוקולים של כל השיחות.
 גלילי: צא החוצה! (אוחז בזרועו של אשכנזי, ומוליך אותו ליציאה)
 אשכנזי: גבירתי מנסה להסתיר שארבעה ימים לפני המלחמה עדיין אפשר היה למנוע אותה. (יוצא)
- גלילי: השד יצא מן הבקבוק, גולדה. אי אפשר להחזיר אותו. (בכאב) אנחנו חייבים להסביר את ההדלפה הזאת. היא מטילה עלינו אשמה נוראה. אשכנזי ידבר. גם קיסינג'ר עלול לדבר. אנחנו נצטרך להסביר למה דחינו את ההצעה שלו. (יוצא)
- חנה: אימא...
 גולדה: לא עכשיו!
 חנה: אם מה שהוא אומר נכון, אז אני חושבת ש...
 גולדה: (בזעם) לא מעניין אותי מה שאת חושבת! (יוצאת)
 לו: לכי לישון בדירה שלי, חנה. אני אישן אצלה הלילה.

משרדה של גולדה. לילה. ברקע נשמעים קולות רמים של המחאה. לו נוטלת את תיקה, ופונה לצאת. הטלפון מצלצל. היא חוזרת ועונה.

לוי: כן. מדברת... אתה בטוח?... אני אמסור לה. תודה. (טורקת ומחייגת) גולדה, החבר שלנו בוועדה התקשר. מחר בבוקר הם יפרסמו את הדו"ח... כן. הוא בטוח... כן. אני מיד מזמנת אותם. (טורקת ומחייגת) מר דייך? מצטערת על השעה. הוועדה תפרסם את הדו"ח שלה מחר... כן. היא תשמח לדבר איתך. תודה. (טורקת ומחייגת) מר גלילי?... הוועדה תפרסם את הדו"ח שלה מחר... כן. אתה בדרך אליה? גם אני. נראה עוד מעט...

12. חדר השינה של גולדה. לילה. נוכחים גלילי וגולדה.

גולדה: סיפרתי לך פעם שמאז שאני ראש ממשלה, לא הצלחתי לסיים אף חלום? בכל פעם שהתחלתי, צלצל הטלפון... ואחר כך עוד טלפון... ועוד טלפון... אתמול בלילה חלמתי שאני ילדה קטנה, ברחוב בקייב, ופתאום מתחיל פוגרום, ואני לא מוצאת את הכניסה אל הבית, ואני מנסה לקרוא לאימא שלי, ולא מצליחה לצעוק, ופתאום אני רואה את שז"ר מנופף לי... ועכשיו את זקוקה לו שוב. גלילי: מאז שהוא נבחר לנשיא... אני די לבד... (פאוזה) מה יהיה, ישראל? גולדה: אם הוועדה תמצא אותנו אשמים, אז... גלילי: זה יהיה הסוף. זה ימחק את כל מה שעשיתי. אנשים יזכרו לי רק את זה. זה יהרוג אותי. גולדה: את תמותי כנראה בגלל סיבה אחרת לגמרי. גלילי: זה לא מנחם אותי הרבה. גולדה: עכשיו פתאום את מתחילה לרחם על עצמך? מתאים לך יותר להילחם. גלילי: (מוציא בקבוק ויסקי ומוזג לשניהם) תשתי. הכל. (היא מתרצה ושותה) גולדה: לא נשאר לי כוח, ישראל. גלילי: אין דבר כזה, גולדה בלי כוח.

הוא יוצא. גולדה מהססת רגע ואחר כך נוטלת את הטלפון ומחייגת.

גולדה: חנה'לה... אני מקווה שלא הערתי אותך... לא. לא קרה שום דבר... רציתי רק להגיד לך ש... שאולי באמת אפשר היה... שאולי באמת הייתי צריכה... שאני לא יכולה יותר...

גרונה נחנק. היא טורקת את השפופרת. כעבור רגע היא לוקחת בקבוק כדורי שינה, ומתכוונת לבלוע את תוכנו. לפתע נכנסת לו, וחוטפת את הבקבוק מידיה.

לוי: מה את עושה? גולדה: תני לי את זה. לוי: בשום פנים ואופן. גולדה: המטתי אסון על כל כך הרבה אנשים. לוי: הניחי לזה. די. גולדה: הוועדה תאשים אותי בעיוורון, בסרבנות... הם יקראו לי רוצחת. אני לא אהיה מסוגלת לעמוד מולם...

לו: די , מספיק. מה פתאום דיבורים כאלה עכשיו, גולדה ... בואי, נסי להירדם. יש לך יום ארוך מחר. את הולכת לישון. אני אשב פה לידך.

לו מחבקת אותה עד שהיא נרגעת ונרדמת. כעבור מספר רגעים נכנסת חנה.

לו: היא נרדמה.
 חנה: את יכולה לחזור לדירה שלך.
 לו: אני רוצה להיות לידה כשהיא מתעוררת.
 חנה: היא צריכה אותי עכשיו.
 לו: את מכבידה עליה, חנה. את מכאיבה לה.
 חנה: היא התקשרה אלי כי היא הייתה זקוקה לי. היא קראה לי לעזרה. שמעתי את זה בקול שלה.
 לו: אני לא יכולה לעזוב אותה ככה. אני מלווה אותה כבר עשרים וחמש שנה. היא המשפחה שלי. בכל פעם שהיא הייתה זקוקה לך, את היית רחוקה. גם אם לא הייתי בת מספיק טובה, אני תמיד אהיה הבת שלה. כשהיא תתעורר היא תשמח לראות אותי.

13. משרדה של גולדה. גולדה יושבת בכיסאה. חנה, לו, ושולה לידה.

שולה: כבר יש עיתונאים בחוץ. (גולדה שותקת) שתי. הקפה עוד מעט יתקרר. (גולדה שותקת) את רוצה סיגריה?

לו נכנסת, בידה שני עותקים של דו"ח וועדת אגרנט. היא נותנת אחד לגולדה.

גולדה: אני מבקשת להישאר לבד.
 חנה: לא, אימא.
 גולדה: ביקשתי משהו.
 לו: אנחנו נשארות איתך, גולדה.

גולדה פותחת את הדו"ח ומעיינת בו. עד מהרה היא עוברת לסופו, אל פרק המסקנות.

חנה: אימא?
 גולדה: (כעבור רגע מרימה את עיניה) לא תיארתי לעצמי.

נכנס גלילי.

גלילי: מה הם כותבים?

הוא לוקח מידי לו את העותק השני של הדו"ח, ומעיין בו. נכנס דיין, עותק של הדו"ח גם בידו.

- דיין: ברכותיי, גולדה. **(מצטט)** "פעולותיה של ראש הממשלה לפני המלחמה, מעידות על גישה ההולמת את האחריות המוטלת עליה".
 גולדה: קראתי.
 דיין: הוועדה לא מוצאת דופי גם בהתנהגותו של שר הביטחון.
 גולדה: גם את זה קראתי.
 גלילי: אבל היא ממליצה לפטר את הרמטכ"ל, ראש אמ"ן, אלוף פיקוד הדרום ו...
 דיין: נדהמתי לקרוא שהם לא התייחסו בכלל לתהליך המדיני.
 גולדה: **(מתקשה להאמין)** בכלל לא?
 גלילי: הם מזכירים אותו בכמה שורות, בלי לנקוט עמדה.
 גולדה: לא יכול להיות.
 גלילי: תסתכלי. **(מראה לה)**
 גולדה: אלוהים אדירים...
 דיין: את יכולה להיות מרוצה, גולדה.
 גולדה: הדו"ח הזה משנה את כל התמונה.

טלפון מצלצל. שולה עונה.

- שולה: גולדה, הרמטכ"ל מחכה.
 גולדה: הכניסי אותו.

נכנס דדו. שתיקה.

- דדו: אני מניח שכבר קראת.
 גולדה: אני כל כך מצטערת.
 דדו: אני מתאר לעצמי שתבקשי ממני להתפטר.
 גולדה: אני לא בטוחה. אני יכולה עדיין להחזיר את הדו"ח לוועדה.
 דדו: אל תחזירי אותו בגללי.
 גולדה: בזכותך ניצחנו במלחמה הזאת.
 דדו: כנראה שהוועדה לא חשבה ככה. היא מונתה על ידי הדרג המדיני, ולכן היא... כנראה... ניקתה אותו.
 גולדה: הוועדה טעתה. וזאת לא הטעות היחידה שלה.
 דדו: את הטעות הזאת כבר אי אפשר לתקן.
 גולדה: אני אדרוש להעיד לפנייה שוב.
 דדו: הצבא נפגע מספיק, גולדה. אם החקירה תימשך, הוא ייפגע עוד יותר.
 גולדה: אני מוכנה לקחת עלי את כל האחריות. אני כבר ממילא זקנה מדי.
 דדו: על מה שעשיתי, אני אקח אחריות בעצמי.
 גולדה: דדו, אנחנו לעולם לא נשכח איך נשאת צבא שלם על הכתפיים שלך.
 דדו: גם אני לא אשכח את זה. **(נותן לה מעטפה)** בהצלחה.
 גולדה: חכה. **(קמה ומחבבת אותו)**
 דדו: אני מציע שתמנו עוד היום רמטכ"ל חדש. **(יוצא)**
 דיין: יש לי מועמד לרמטכ"ל.
 שולה: **(בזעם)** אין לך בושה? שפכת את דמו, ואתה לא מחכה עד שהגופה תתקרר. לא רק את העין שלך איבדת. איבדת גם את הלב.

דיין יוצא. אחריו גם שולה. נותרים בחזר גולדה, חנה, לו וגלילי.

גולדה: אנחנו נשלם ביוקר על ההתפטרות שלו. ההורים השכולים יראו בכך פגיעה בכבוד של הבנים שנפלו.

גלילי: את צודקת. זה יעורר זעם גדול בציבור, שרואה בנו אשמים יותר ממנו.

גולדה: הדו"ח קובע שעשינו ככל יכולתנו. התפטרות שלנו עכשיו היא עריקה.

חנה: הוועדה לא התייחסה לכשל המדיני, אימא, אבל בקרוב מאד...
גלילי: עזבי אותה, חנה.

חנה: בקרוב מאד אף תצטרכי להסביר אותו.

גלילי: עזבי אותה!

חנה: כל החיים שלך לקחת אחריות על מה שעשית. זה מה שלימדת אותי מהיום שנולדתי. את לא יכולה פתאום להתכחש לעצמך. למי שאת. הכשל המדיני לא התרחש מעצמו. את יודעת שאת היית אחראית עליו.

גולדה: אני מילאתי את חובתי באחריות מלאה.

חנה לו וגלילי יוצאים. גולדה נשארת לבדה.

גולדה: **(לקהל)** אתם נאחזים ב"כשל המדיני" כדי להסביר למה פרצה המלחמה. הנה התשובה. גולדה אשמה. בגללה פרצה המלחמה הזאת. לא בגלל המצרים והסורים. בגללה. היא הייתה ראש הממשלה. היא קיבלה את ההחלטות. היא דחתה את כל הצעות הפשרה. היא גם אישה. אישה זקנה וחולה. אתם טועים. אני אלחם בשיינים ובציפורניים. ואם אני צריכה להתפטר כדי להציל את שמי הטוב, אני אתפטר. אני לא ארד מעל במת ההיסטוריה אשמה וְשְׁנוּאָה. ולכל מי שכבר מריחים את דמי אני אומר: לא הייתי שאננה. לא הייתי אדישה. לא הקלתי ראש. אבל גם לא שגיתי באשליות. לא הייתה לי שום דרך למנוע את המלחמה הזאת.

אפילו. חזר בבית חולים הדסה. 8 דצמבר, 1978. ליל פטירתה של גולדה. גולדה וחנה.

חנה: סאדאת שלח לך מברק. הוא מאחל לך החלמה מהירה.

גולדה: את מאמינה לו? אני אף פעם לא האמנתי לאף מילה שלו.

חנה: דווקא התרשמתי שהוא די מחבב אותך.

גולדה: החיבה הזאת היא שקר וכזב. כך גם הסכם השלום שלו עם בגין. לא הגיע לו שום פרס נובל. הגיע לו פרס אוסקר.

חנה: בינתיים הסכם השלום הזה מחזיק מעמד.

גולדה: בינתיים. אם המפלגה לא הייתה מאלצת אותי להתפטר, אז אני הייתי מנהלת את המשא ומתן עם סאדאת, והייתי מגיעה להסכם טוב יותר.

חנה: אני בטוחה. **(פאוזה)** דיברו עלייך היום בחזרות.

גולדה: כן. הם כבר נפרדים ממני. אמרו דברים טובים?

חנה: לא רק. אמרו שאת שתלטנית...
גולדה: מתנשאת...

לפעמים גדולה ולפעמים...	חנה:
קטנונית?	גולדה:
אבל אמרו שלא החמצת שום הזדמנות היסטורית.	חנה:
לא החמצתי הזדמנות, כי לא הייתה הזדמנות.	גולדה:
אמא... אמא... את יודעת שאני אוהבת אותך למרות שאני חולקת על דעתך.	חנה:
גם אני אוהבת אותך, למרות שאני חולקת על דעתך.	גולדה:

היא משתתקת. חנה מתקרבת אליה.

את באמת עדיין בטוחה שלא החמצת הזדמנות?	חנה:
אני בטוחה רק בכך שאני סוף-סוף הולכת למות.	גולדה:

סוף